

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Tractatus I. De præceptis Fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

TRACTATUS PRIMUS.

De Præceptis Fidei.

CAPUT I.

Quæ mysteria Fidei necessario
credenda sint.

- EX iis, quæ fideles explicitè credere tenentur,
 quædam necessario credenda sunt, necessitate
 mediæ, seu finis; sine quibus, etiam inculpabiliter
 ignoratis, finis ultimus obtineri nequit.
 alia necessitate præcepti, sine quibus inculpabiliter
 ommissis finis potest obtineri. *Sanch. 2. moral. cap. 2. Azor. Valent.*
- Resp. I. Necessitate mediæ necessaria sunt
 hæc duo, I. Explicitè credere Deum esse, & remuneratorem
 bonorum esse, juxta illud Apostoli ad *Heb. 11. Credere oportet. Trident. Sess. 6. c. 8. 2.* Post sufficientem Evangelii promulgationem
 credere explicitè, ut vult *Mol;* aut saltem implicitè, ut probabiliter quidam docent, cum
Kon. & Lay. Christum & sanctissimam Trinitatem, *vid. Escob. Ex. 2. c. 6. n. 20.* ubi ex *Vasq. l. 2. d. 126. c. 3.* docet culpabilem ignorantiam horum
 mysteriorum, sive negligentiam ea discernendi, esse grave peccatum, distinctum ab eo,
 cujus est causa, *vid. Dian. p. 3. t. 5. R. 47. & 48.*
- Porro implicitè credere dicitur, qui credit
 aliquid explicitè, in quo alterum implicitè est:
 v. g. si credas, quod credit Ecclesia, v. *Schol. & Laym. l. 2. tr. 1. cap. 8.*
- Resp. II. Necessitate præcepti, quivis fidelis
 sub

sub mortali explicitè credere , & scire , crasso
 saltem modo & quoad substantiam tenetur
 hæc: 1. Symbolum , 2. Orationem Domini-
 cam. 3. Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ. 4. Sa-
 cramenta maximè necessaria ; ut Baptismum ,
 Eucharistiam , & Pœnitentiam : reliqua autem
 tunc , quando vult suscipere. *Suar. Sanch. Fill.*
n. 22. num. 39. Quæ omnia intellige, nisi impo-
 tentia, aut invincibilis ignorantia excuset, *Unde*
resolvitur :

I. Non omnes tenentur sub mortali hæc
 prædicta scire memoriter , aut eo ordine , aut
 iis verbis , quibus proponuntur ; sed quoad O-
 rationem Dominicam , scire , omnia bona pe-
 tenda esse à Deo , quæ est ejus summa ; quoad
 Symbolum verò , Præcepta , & Sacramenta ,
 sufficit , si quis rogatus de singulis rectè respon-
 deat. *Bon. to. 2. d. 3. q. 2. p. 2. Lay. cap. 9. Sanch.*
l. 2. cap. 3.

II. Quamvis sit præceptum Ecclesiæ discen-
 di memoriter Symbolum , & Orationem Do-
 minicam , & Salutationem Angelicam , velitque
Barbos. p. 3. c. 27. non esse absolvendum , qui ob
 negligentiam , vel verecundiam ea addiscere
 non curat ; consuetudo tamen , ut notat *Na-*
var. & Lopez , exposuit obligationem non esse
 ultra veniale , uti nec est ultra veniale , nescire
 facere crucem , ut docet *Sanch.* contra *Sylv.* qui
 docet esse mortale.

III. Moraliter nihilominus necessarium est ,
 ut rudiores memoriâ teneant Symbolum suâ
 linguâ , quia alioquin non possunt habere suffi-
 cientem cognitionem Articulorum.

IV. Falsa est opinio quorundam Canonista-
 rum,

rum, rusticis esse satis, articulos fidei, aliaque
 dicta credere implicite, credendo quidquid
 credit Ecclesia.

V. Excusantur ii, quibus aut defuit doctor,
 aut nunquam venit in mentem obligatio simili-
 lia discendi; aut qui nimis sunt rudes, ita ut non
 possint ea comprehendere aut retinere: quod
 saepe contingere docet *Azor. & Bec.* contra al-
 ios.

VI. Si Confessarius probabiliter iudicet pec-
 nitentem ignorare ex doctrina Christiana ea,
 quæ scire tenetur (quod de literatis, vel bene
 educatis, vel frequenter confitentibus præsu-
 mendum non esse monet *Sanch. 2. mor. c. 3.*) de-
 bet eum interrogare de negligentia in iis addi-
 scendis, cum per eam plurimi graviter peccent.
Ledess. Azor. t. 1. l. 8. c. 8. Trull. l. 1. c. 1. d. 4.

VII. Possunt absolvi (contra quosdam) qui
 ignorant ea, quæ sub mortali scienda esse dixi-
 Ratio, quia licet peccarint omittendo discere,
 possunt tamen de hoc dolere, cum proposito
 discendi. *Sanch.* Quod si tamen ignorarent ea,
 quæ necessitate mediæ scienda sunt, deberent
 instrui ante absolutionem. *Bon. d. 3. q. 2. p. 2.*
Sanch. n. 21.

VIII. Parochus suas oves (sicut parens libe-
 ros) tenetur sub mortali, per se vel alium do-
 cere, ea saltem, quæ sub mortali scire tenentur.
Sanch. l. c. Fill. tr. 22. n. 47. Palaus Kon. & c.

A D D E N D A.

Q. 2. Quid notandum sit circa varias propositiones in hac
 materia damnatas. *B. Seqq. §. 1. Concil. Rhemense*
 anno 1148. damnavit hanc prop. Petri Abailar-
 di,

di, nihil credendum est, quod excedat nostri intellectus virtutem: unde certum est nos teneri multa credere, quamvis excedant captum nostri intellectus, uti sunt mysteria SS. Trinitatis, Incarnationis, &c.

§. 2. Inter propos. ab *Inn. XI.* damnatas hæc est 19. voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium: ex qua damnatione colliguntur sequentia, 1. Voluntas in rebus invidentibus habet quoddam imperium politicum in intellectum, sive, habet vim inclinandi illum & determinandi ad unam partem præ altera, non obstante ratione in oppositum. 2. Cum assensus fidei sit invidens, ad illum prærequiritur pia motio voluntatis inclinantis intellectum ad assensum, nam motiva de se obscura non necessitant intellectum, ergo debet voluntas intellectum applicare potius ad assensum quam ad suspensionem assensus; & per hoc etiam habetur libertas fidei. 3. Quò voluntas magis inclinat, tantò firmitus assentitur intellectus, etiamsi motiva ex parte intellectus, non sint majora, uti pluribus evincit *Carden.* in 1. crisi d. 13. & l. 1. à n. 398. & 414. satis explicavimus. 4. Ad actum fidei non sufficit, quòd voluntas non repugnet, sed requiritur imperium positivum, cum enim repugnantia sit semper æqualis, & relinquat intellectum æqualiter indeterminatum, si non adveniret positivum imperium, voluntas nunquam faceret, ut assensus esset jam magis jam minus firmus, uti rectè expendit *Carden.* c. 3. 5. Certum est voluntatem posse facere, ut assensus

fidei sit in se firmior, quàm mereatur motiva credibilitatis impellentia ad iudicium de honestate & necessitate fidei, de illis enim solis motivis videtur explicanda propositio damnata, uti rectè *711*. t. 3. n. 7. nam motivum ipsiusmet fidei est semper dignum summâ firmitate assensûs.

5 §. 3. Prop. 20. ab eodem *Inn. XI.* damnata est hæc, *hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat, supernaturalem*: ex qua damnatione constat, quòd is, qui ex rationibus sufficientibus habuit assensum supernaturalem fidei, non possit pro libitu suo repudiare illum, sed teneri credere, quamdiu manet pondus illarum rationum. Per hoc tamen non damnatur sententia eorum, qui dicunt hominem infidelem, cui religio catholica proponitur ut probabilior, si statim adhibeat debitam diligentiam ad assequendam certitudinem, posse suspendere assensum, donec assequatur illam, uti rectè *Carden. c. 4.* cum enim assensus fidei debeat esse, non tantum certus, sed etiam firmus super omnia, nemo potest obligari ad eum eliciendum, donec habeat ea motiva, quæ apta sint inducere eam certitudinem & firmitatem. Nec damnatur sententia illorum, qui dicunt, si motiva pro fide nostra definerent alicui esse probabilia, & è contrâ motiva pro errore opposito fierent moraliter certa, idque invincibiliter, posse talem hominem ad tempus suspendere assensum fidei, donec iterum comperisset veritatem, nam hæc prop. damnata est illativa, uti constat ex particula, *hinc*, estque veluti conclusio deducta ex prop. 19. antecedente, ita ut dicat posse pro libitu voluntatis repudiari assensum fidei, quando habitus est, & illum adhuc

adhuc meretur pondus rationum ad eum impellentium, quod falsum est: in altero autem casu pondus rationum non amplius mereretur assensum, quia probabilitas earum esset elisa per motiva in oppositum moraliter certa, uti supponitur.

§. 4. Prop. 21. ab eodem *Inn. XI. damnata* 6
est hæc, *assensus fidei supernaturalis & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imò cum formidine, quæ quis formidet, an sit locutus Deus: ex qua damnatione sequentia deducuntur, 1. ad actum fidei supernaturalem necessarium est, ut credens sit certus, quòd Deus revelarit hoc, quod ipse credit; non videtur tamen opus esse, ut ea certitudo oriatur ex argumentis, alioquin homines rudes & pueri vix unquam credere possent, cum non capiant illam evidentiam argumentorum, quæ sunt pro credibilitate mysteriorum revalorum: itaque sufficet certitudo, siue oriatur ex argumentis pro fide ipsa, siue oriatur ex lumine supernaturali seu illustratione Dei, quæ sequitur post cognitionem probabilem revelationis, & à Deo datur ante omnem actum fidei, tollitque omnem formidinem de opposito, uti rectè *Carden. D. 14. C. 3.* vide tamen dicenda à n. 43. 2. Propositiones, quæ tantum probabiliter continentur sub aliqua universali revelata, non possunt credi fide divinâ, v. g. hæc universalis est revelata, *omnis fidelis, qui rite absolvitur à peccatis suis, consequitur Dei gratiam; illa autem particularis siue singularis, ego fidelis, qui rite sum absolutus à peccatis meis, sum consecutus gratiam, non potest credi fide divinâ, quia tantum probabile est me esse rite absolutum, neque de**

eo potest haberi sufficiens certitudo, ergo prudenter non possum mihi de eo imperare assensum fidei super omnia firmum: similiter non possum per actum omnimodè absolutum credere hanc determinatè hostiam esse consecratam, quamvis enim hæc universalis sit revelata, *Christus est præsens sub omni hostia rite consecrata*, tamen probabile tantùm est hanc determinatè hostiam esse rite consecratam, posset enim, qui consecrare debuit, non habuisse intentionem, omis-
se verbum aliquod, non esse rite baptizatus vel ordinatus &c. nos autem credimus hanc determinatè hostiam esse consecratam sub conditione implicita, si adfuerint necessaria: aliquis tamen imprudenter faceret, si ad hanc conditionem se reflecteret, quando vult de hoc elicere actum fidei, multò minùs debet de eo cogitare, quando adorat hostiam, nam adoratio fieri debet absolutè, supponit enim duos actus, nempe actum fidei, qui implicite includit eam conditionem, & actum prudentiæ, qui dicit non posse hic & nunc dubitari de vera consecratione, cum non occurrat prudens motivum dubitandi, adeoque jam intelligitur purificata illa conditio, & ideo adoratio procedit absolutè & sine conditione, uti rectè *Carden. C. 2. 3.* Ille non est martyr, qui moritur pro aliqua veritate, quam tantùm probabiliter judicat esse de fide, uti pluribus ostendit *Carden. à n. 82.* Si autem moraliter certum sit, quòd aliqua propositio particularis contineatur in universali revelata, poterit illa particularis credi, v. g. hæc est universalis revelata, *Omne Concilium legitime congregatum est infal-
libile in materia fidei & morum*; sumus autem mo-
raliter

raliter certi, quòd Concilium Tridentinum legitime fuerit congregatum, ideoque credere possumus & debemus esse infallibile: illa autem moralis certitudo debet esse talis, ut necessario & semper excludat omnem prudentem formidinem de opposito, ideoque debet velut certum supponi, quòd illa particularis contineatur in uniuersali. Quòd si aliqui A A dicant aliquid esse de fide, alii hoc negent, uti multi docent esse de fide, quòd hic *Clemens XI.* sit verus Papa, alii autem negant id esse de fide, putat *Carden. C. 5.* hoc credi posse ab illis, qui hoc asserunt; è contra *Lugo* probabilius dicit tale objectum non posse credi, quia cum sententia illa affirmante stat iudicium de probabilitate alterius sententiæ, adeoque de opposito est formido, quæ excludit fidem: hinc itaque A.A. tantum dicunt probabile esse, quòd illud objectum spectet ad fidem, sed non ideo debent vel possunt illud credere. 4. Sententia illa, quæ docet in eodem intellectu posse simul stare fidem, opinionem & scientiam, non est ideo damnata, uti malè infert *Hozes*, falsum enim est, quòd formido actualis semper adsit opinioni, uti suppono ex philosophia.

§. 5. Prop. 22. ab eodem *Innoc. XI.* damnata 7 est hæc, non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita remuneratoris. Ex qua damnatione constat, de necessitate mediæ ad salutem etiam requiri fidem de eo, quòd Deus sit retributor bonorum & malorum, uti n. 19. dicitur, hinc absolutè rejici debet *Filguera*, apud *Carden. d. 15. c. 5.* dicens posse justificari & saluari hominem, quamvis nihil cogitet de Deo ut remuneratore, dummodo cum amet super
A §
omnia,

omnia, eò quòd fides virtualiter contineatur in charitate tanquam in forma perfectiore & eminentiore; nam ex consensu SS. PP. & Theologorum prærequiritur actus formalis fidei de Deo ut remuneratore, uti ostendetur n. 23. & 24. ergo sententia illa sustineri non potest, nam secundum illam non esset opus unquam præcessisse ullum actum fidei, nequidem de existencia Dei: Controvertunt tamen adhuc aliqui, an necessaria sit fides Dei ut remuneratoris supernaturalis, nam *Hurt.* d. 43. s. 7. citans alios, putat sufficere fidem remuneratoris, abstrahendo à naturali & supernaturali, sed communiùs tenent alii cum *Mauro* q. 142. n. 11. & *Esp.* q. 128. requiri fidem de remuneratione in se & specificativè supernaturali, quamvis per fidem non attingatur signatè ut supernaturalis, idque rectè probat *Lugo* D. 12. N. 131. quia debet cognosci Deum esse remuneratorem per vitam æternam in cælo, cum Deus hanc solam de facto revelaverit & promiserit, illa autem est supernaturalis, ergo.

§. 6. Prop. 23. ab eodem *Innoc. XI.* damnata est hæc, *fides latè dicta ex testimonio creaturarum similive motivo ad justificationem sufficit*: Circa quam damnationem, *Notandum est*, AA. aliquos dividere fidem, in strictè & latè dictam; fidem strictè vocant, si sit assensus ad objectum revelatum ex motivo authoritatis Dei revelantis & propriè loquentis; fidem latè vocant, quamcumque cognitionem supernaturalem objecti credendi, ex quocumque tandem motivo eliciatur, aut saltem si eliciatur ex motivo à creaturis desumpto, in quantum Deus per eas dici potest aliquo modo &

& improprie nobis loqui, uti fuse explicat *Lug. D. 12. N. 9.* hoc supposito, certum est ex ista damnatione, ad justificationem requiri actum conceptum ex motivo formali fidei Theologicæ, quod est autoritas Dei dicentis, & de hoc plura N. 23.

§. 7. Prop. 64. ab eodem *Innoc. XI.* damnata est hæc, *absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.* Hac damnatione non obstante certum est, quod ille sit capax absolutionis, qui ignorat aliqua mysteria fidei, multa enim sunt, ad quæ explicite credenda non tenemur, uti quod Christus fuerit sepultus in sepulchro novo; aut licet teneamur credere, non tamen semper tenemur in ordine ad absolutionem: quænam autem teneamur credere ante absolutionem sacramentalem, dicitur N. 19.

§. 8. Prop. 65. ab eodem *Innoc. XI.* damnata est hæc, *sufficit illa mysteria semel credidisse.* Ex hac damnatione constat, non sufficere ad præceptum divinum implendum, si semel circa illa elicuerimus actum fidei, nam tenemur sæpius, uti rectè *Carden. D. 42. C. 2.* quoties autem & quando, dicitur ad C. sequens: De aliis propositionibus damnatis dicitur in qq. seqq.

Q. 3. *An fides omni planè homini sit ad salutem necessaria necessitate mediæ.* R. Ita necessariam esse omni adulto ratione utenti, uti habet communis cum *S. Thom. 2. 2. q. 2. a. 3. Valen. D. 1. q. 2. p. 2. Ovied. Contro. 7. p. 2. Lug. D. 12. S. 1.* sic enim 1. ad *Corint. 1. v. 21.* dicitur, *placuit*

eius

auit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere er-
 dentes : Semper autem ita fuisse necessariam,
 inde probatur, quia omnibus in peccato etiam
 originali tantum existentibus necessaria est ad
 salutem necessitate mediæ justificatio, sed ad
 justificationem hominis adulti ratione utentis
 prærequiritur fides, uti ostendetur à n. 14. ergo.
Dixi 1. adulto, nam puer baptizatus salvatur sine
 fide actuali, uti Catholici omnes tenent contra
Lutherum & sequaces : imò probabilius tenent
Suar. D. 12. sect. 2. n. 10. *Lug.* n. 3. *Pennaf.* D. 8. n. 2.
 quòd puer baptizatus, si statim moriatur post
 acquisitum usum rationis, antequam audierit
 de rebus credendis, sit salvandus sine actuali fide,
 quia est in gratia, & non moritur ut adultus, cum
 moraliter respectu credendorum sit adhuc puer:
 imò *Merat.* D. 9. S. 1. & *Platel.* n. 219. videntur
 adhuc plus velle, nam dicunt absolutè, si homo
 talis moriatur in gratia, salvandum, neque ad-
 dunt, an statim an diu post moriatur, & videtur
 idem sentire. *Ovie.* n. 15. *Maurus* q. 141. n. 11.
 licet *Grana.* t. 10. D. 1. n. 9. *Tann.* alique cum
Bassco in floribus t. 1. v. *fides* n. 5. dicant ejus-
 modi puerum, quamvis statim moriatur, non
 salvandum, & spectare ad Dei providentiam
 facere de eo, quod volet. *Dixi 2.* ratione uten-
 ti, nam perpetuò fatui possunt sicuti infantes
 per baptismum justificari sine fide actuali, &
 re ipsa hi non censentur adulti.

¶ 2 *Obj. 1.* Homo baptizatus, etiamsi diu in gra-
 tia vivat post annos discretionis nec eliciat fi-
 dem, si moriatur in gratia, est amicus & filius
 adoptivus Dei, ergo debetur illi regnum & hæ-
 reditas, adeoque salvabitur. R. Moritur amicus
 Dei,

Dei, sed non debetur omni amico hæreditas, ut patet: deinde moritur filius adoptivus, ideoque habens jus in actu primo & inchoatum ad hæreditatem, sed non completum, sic enim, licet quis sit filius naturalis, potest adhuc ob causas excludi hæreditate. Breviter sic distingui potest, filius habet jus ad hæreditatem, si sit naturalis, transeat, si sit adoptatus, subd. habet jus, si ponatur conditio, sub qua promissa est hæreditas, C. si hæc non ponatur, N. conditio autem est fides actualis. *Inst.* Durum nimis est, hominem in gratia constitutum non salvari defectu solius fidei actualis, si de fide nihil audiverit. *R. 1.* Neque casum eventurum in hac providentia: tamen *R. 2.* Si vivat secundum legem naturæ, faciatque, quod in se est, Deus non deerit, qui per hominem aut saltem per Angelum proponet credenda; uti habet *S. Th.* de verit. q. 14. a. 11. ad 1. Et de hoc mira divinæ providentiæ exempla leguntur; potestque videri *Gonz. D. 6. n. 46. & 91.* Unde nec talis instructio dici debet strictè miraculum, quia hanc exigent leges ordinariæ providentiæ Dei, volentis omnibus dare auxilia sufficientia, uti rectè *Suar. Vas. Arriag. Valen. Ruiz apud Ripald. D. 17. n. 191.* cum *Gon.* supra.

Obji. 2. Quod est necessarium necessitate mediæ, debet influere in primam gratiam, uti fuisse disputant *Lug. de Euch. D. 3. S. 1. & Dicast. de bapt. D. 1. Dub. 10.* atqui fides actualis non est aliquid influens in primam gratiam hominis baptizati, nam præsupponitur eam habere, ergo talis fides actualis non est medium necessarium ad salutem. *R. N. maj.* potest enim aliquid esse necessarium, quia Deus ex alio fine requisivit,

v. g.

v. g. ut agnoscatur modo debito tanquam existens & remunerator &c.

14 Q. 4. An & qualis fides de necessitate mediæ præquiratur ad justificationem; item ad meritum aliosque actus supernaturales. R. Quod dicemus de fide, valet cum proportionem de spe, uti patebit ex seqq.

§. 1. Aliquam fidem præquiri ad justificationem, est certissimum, nam ad *Hebr.* 11. v. 6. dicitur, *sine fide autem impossibile est placere Deo: ad Galat. 2. ex operibus legis non justificatur omnis, sed per fidem: Idem constat ex omnibus locis scripturæ, quibus significatur, quod fides disponat ad justitiam: hinc Trident. sess. 6. c. 7. loquens de fide, ait, sine qua nulli unquam contigit justificatio: similia habent Conc. Araus. & Milev. apud Valent. d. 1. q. 2. p. 1. In eum sensum dicit S. August. Serm. 38. de temp. fides est humanæ salutis initium; sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire, quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam justificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam æternam possidebit. Similiter loquuntur SS. Irenæ. Basil. Ambr. Leo apud Valen. p. 2.*

15 §. 2. Non sufficit fides in voto, sed requiritur fides in re, uti patebit ex dicendis. *Nec obstat, quod sufficiat baptismus in voto, nam de baptismo scimus aliunde, cum scriptura dicat prov. 8. diligentes me diligo, &c. ex quo colligunt SS. PP. ad salutem sufficere Votum baptismi inclusum in dilectione Dei, quando baptismus in re suscipi non potest: Similiter Trident. sess. 6. C. 4. expressè dicit, sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non posse primam justificationem, nihil autem simile legitur de voto fidei; & diversitatem colligit S. Bernard. Epist. 77. ex verbis Christi*

Christi *Marci* ultimo, qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur; ubi cùm statuta esset necessitas fidei & baptisimi, postea non dicitur, qui non fuerit baptizatus, condemnabitur, sed tantùm dicitur, qui non crediderit: & congruentias affert *Suar. D. 12. S. 2. à n. 10.* quarum præcipua est, quia contritio vel amor supernaturalis causat gratiam, ergo supplet causalitatem baptisimi: è contrà in homine nulla datur cognitio supernaturalis, quæ suppleat agnitionem certam & supernaturalem objectorum credendorum, Dei existentis & remuneratoris, unde patet respectù adulti majorem esse necessitatem fidei in se, quàm baptisimi in se.

§. 3. Non sufficit fides habitualis, idest, *so- 16*
mel habita & non retractata, sed requiritur vel formalis vel virtualis, uti postea dicitur: Per hoc autem distinguitur virtualis à formali, quòd formalis sit actus præsens fidei perceptibiliter tendens in objectum materiale propter formale, uti si advertenter dicam, credo Deum esse Trinum, quia Deus dixit, qui est infinitè sapiens & verax. Virtualis est, si quis aliquando habuerit explicitam fidem circa mysteria credenda, illamque adhuc ita retineat, ut permaneat in aliquo saltem suo effectu. Rem explicat *S. Th. de charit. q. un. a. 11. ad 2.* exemplo medici, qui colligit herbas ad faciendam potionem, licet de sanitate, ad quam colligit, fortè non cogitet, aut non advertat se cogitare: & *1. 2. q. 1. a. 6. ad 3.* exemplo itinerantis, qui pergit, quòd tendit, licet de eo loco non semper expressè cogitet: idem explicat *Carden. d. 15. à n. 32.* in exemplo spei,

spei,

spei, nam agricola arat, seminat, occat, non ideo semper expressè memor fructuum, ob quos habendos ista facit, nihilominus cum aliquando habuerit spem illam, & ex ea motus fuerit ad colendum agrum, quamvis postea, quando ista facit, non amplius ita cogitet de hac spe, tamen habet illam virtualiter, alioquin non faceret ista; in hoc autem consistit illa virtualis spes, quòd illa seminatio sit effectus imperatus & causatus ab illa spe fructuum, unde spes illa dicitur virtualiter permanere in effectu illo, nempe in seminatione: Idem explicat *Carden. D. 16. n. 54.* exemplo philosophi, qui tenet conclusionem, quam didicit, licet actu expressè non recordetur fundamenti, propter quod ad illam est inductus. Manet autem controversum, quid reipsa sit talis virtualis fides: aliqui dicunt esse effectum à fide actuali causatum, distinctum ab omni actu fidei in se, & permanentem in serie actionum à fide illa præterita trahentium originem: alii probabilius dicunt esse aliquem fidei actum, sed tenuem & imperceptibilem, quales actus certum est nos sæpe habere, nam qui ex usu facillimè ludic Cytharâ, habet actus imperceptibiles & regulas in mente, quibus lusus ille dirigitur; item qui expeditè loquitur latinè, dirigitur actu regulis, quas olim didicit, licet nunc ad eas expressè non attendat, nec advertat vel percipiat se illas in mente sua habere: & in hac sententia fides actualis dividitur in formalem & virtualem, sicque omnis fides virtualis est reipsa actualis, cum sit actus fidei, qui quia non est ita perceptibilis, & sequitur ad alium priorem magis expressum & perceptibilem, dicitur tantùm virtualis, seu in virtute permanens.

§. 4. Certum est ad justificationem hominis, 17
 qui vel nunquam habuit actum fidei, vel fidem
 amisit per peccatum oppositum, prærequiri a-
 ctualem fidem, uti latè ex scriptura PP. & ratio-
 ne demonstrat *Carden. d. 15. c. 2. & d. 16. c. 5. &*
6. talis enim homo nullam habet fidem, nequi-
 dem habitualiter, cum eam vel nunquam ha-
 buerit, vel abjecerit, sine fide autem impossi-
 bile est placere Deo vel ad Deum accedere.

§. 5. Non tantum ad primam justificationem 18
 in baptismo, sed etiam ad quamvis aliam justifi-
 cationem in Sacramento pœnitentiæ vel vi con-
 tritionis obtinendam prærequiritur fides saltem
 virtualis secundum dicenda n. 25. Ita docent
Trident. Sess. 6. c. 6. & 7. ubi postquam explicasset
 necessitatem fidei ad primam justificationem, c.
 8. explicans in genere, quomodo impius per fi-
 dem dicatur justificari, dicit ideo esse, quia fides
 est *humane salutis initium, fundamentum & radix*
omnis justificationis, sine qua impossibile est placere
Deo & ad filiorum ejus consortium pervenire.

Catech. Rom. de Sacram. pœn. c. 1. n. 3. in eo,
quem pœnitet, fides pœnitentiam antecedit necesse est :
 & subdit docens quibus viis ad virtutem pœni-
 tentiæ perveniatur, *primùm itaque Dei misericordia*
nos prævenit, &c. deinde hoc lumine illustrati, per fi-
dem ad Deum animo tendimus &c.

S. Ambr. de pœn. l. 1. c. 1. nemo enim potest bene
agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam :
 certum autem est fidem prærequiri ante spem,
 uti postea dicitur.

S. Th. in 4. d. 14. q. 1. a. 2. ad q. 2. motum pœ-
nitentiæ præcedit motus fidei, quia accedentem ad De-
um oportet credere, ad Hebr. 11. & iterum motus spei

conjunctus motui timoris , per quem fit aestimatio de
possibilitate veniæ consequendæ.

Clerus Gallicanus in Gener. Conventu in Pala-
tio San-Germano anno 1700. die 4. Sept. in de-
claratione de dilectione Dei in Sacram. pœn. ne
quis putet in utroque Sacramento (baptismi & pœ-
nitentiæ) securum se esse , si præter fidei & spei actus
non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ
fontem.

Suarez de gratia l. 8. c. 15. n. 1. Supponimus pri-
mam dispositionem ad justitiam esse actum fidei. N. 3.
Dicendum est illam fidem , quæ est justitiæ fundamen-
tum , esse fidem intellectûs , idest , assensum firmum in
revelatione divina fundatum. N. 7. Dicendum est hanc
fidem intellectûs esse primam dispositionem ad justitiam.
C. 18. n. 2. certum est præter fidem necessarium esse ac-
tum spei , ut impius ad suam justificationem dispona-
tur. Rationem dat n. 3. quia justificatio & indulgen-
tia peccatorum non est humanum opus , quod viribus ho-
minis fieri aut comparari possit , sed à Deo est expectan-
dum juxta promissa ipsius , ergo non potest convenienter
conari ad remissionem peccatorum obtinendam , nisi
firmiter speret illam esse obtenturum &c. C. 19. n. 6.
dico ergo neminem posse moveri ad agendam etiam im-
perfectam pœnitentiam & cum Sacramento sufficien-
tem , nisi prius de venia obtinenda cogitet & illam spe-
ret.

Vasquez in 3. p. q. 85. a. 5. d. 2. n. 14. loquens
de virtute pœnitentiæ , semper incipit à fide & spe ,
respicitque Christi merita , quibus credit & sperat hanc
faciendam esse compensationem peccati.

Ruiz de provid. d. 19. l. 3. n. 6. fides est initium
totius dispositionis ad justificationem. Probat n. 8.
quoniam ante fidem nihil supernaturale reperiri potest
nisi

nisi gratia vocans & excitans ad fidem, & quidquid naturale reperitur, nihil valet, ut ad justificationem disponat. D. 24. s. 2. n. 6. quælibet pœnitentia utilis, sive inchoata sive perfecta, supponit fidem supernaturalem. N. 10. ex supernaturali fide procedere debent quæcumque opera misericordiæ, ut peccatoribus obtinere valeant gratiam & remissionem mortalium peccatorum. N. 17. Opera misericordiæ utilia ad justificationem sunt per se indigentia supernaturali auxilio & per se supponunt fidem. S. 3. n. 9. loquens de Cornelio centurione, latrone, Zachæo &c. divinâ gratiâ præveniente & adjuvante conceperunt prius fidem, deinde verò virtute gratiæ atque fidei orabant, donabant elemosynas & cætera opera pietatis exercebant, quæ nihil valerent ad justificationem, nisi procederent ex illa radice.

Turrianus de gratia opusc. 4. d. 2. d. 1. communis sensus est ad justificationem esse necessarium actum fidei, & non sufficere solam legis notitiam, ut probavi 2. 2. tom. 1. d. 25. & docuit S. Th. 1. 2. q. 113. a. 4. ad 2. An verò iste actus sit necessarius necessitate mediæ vel præcepti, explicari in ea disp. dub. 2. ubi probavi esse necessarium aliquem actum fidei necessitate mediæ, si justificandus est adultus. Disp. 3. d. 1. certum est actum spei esse necessarium ad justificationem, uti definit Trid. Sess. 6. c. 6. & ratio est, quia qui considerat sua peccata & credit esse digna pœnâ, nisi speraret divinam misericordiam, non moveretur ad justificationem, ut bene explicuit P. Vasquez 1. 2. d. 210. c. 2. In 2. 2. tom. 1. d. 41. d. 5. quòd verò fides dicitur initium omnis justificationis, de omni justificatione adultorum intelligendum est: cujus rationem dat n. 8. quia spes non posset esse firma & certa, nisi cognitionem aliquam, certam supponat, non est autem certa cognitio naturalis ordinis,

ut requiritur ad spem supernaturalem, ad quam tamen idonea est fides, & eadem ratione probatur fidem esse priorem ordine generationis aliis virtutibus supernaturalibus. Lugo d. 12. n. 44. sequitur esse obligationem eliciendi fidei actum, quando homo vult se ad justificationem in Sacramento comparandam preparare, quia debet praemittere detestationem absolutam & efficacem suorum peccatorum, ad quam debet praecedere actus fidei. Castrop. tr. 4. d. 1. p. 10. §. 8. n. 3. Ratio, quare hic actus fidei necessarius sit ad justificationem, est, quod nemini adulto & ratione utenti contigit justificatio, nisi justificationem speret & de peccatis doleat &c.

Dicaftillo de poen. d. 6. n. 17. poenitentia utilis ad justificationem debet esse fundata in fide, nec enim est vera poenitentia, id est, verè disponens ad justificationem, nisi quæ fundatur in fide, & quæ ex fide procedit, juxta Auctorem, qui habetur apud Aug. de vera & falsa poen. c. 2., nam actus, qui ex fonte fidei non procedit, non potest placere Deo ad supernaturalem finem justificationis, ut docet verus Aug. l. 4. contra Julianum c. 18. in fine, & in simili S. Leo serm. 7. de jejunio, nulla autem ratio est, ob quam poenitentia, quæ disponit ad justificationem, fundari debeat in fide & ex fide procedere, nisi quia effici debeat ex aliquo motivo supernaturali transcendente limites rationis naturalis, ex quo motivo voluntas operari non potest nisi per fidem.

Esparza de poenit. q. 80. a. 2. certum est actum poenitentiae non esse primum tempore, quia necessarii illum praecedunt actus fidei & spei, ex quibus dependet.

Hiquæus ad Scotum in 4. d. 14. q. 2. n. 110. nullus movetur ad poenitentiam, nisi ex regula fidei & dilectione, neque ad poenitentiam inclinatur voluntas, nisi

nisi ex fiducia divinæ misericordiæ & remissionis peccati.

Elizalde in doct. morum l. 7. q. 9. §. 2. in fine; ergo sine hac fide nullus justificatur peccator. Q. 11. §. 8. loquens de fide ait, sine qua nulla est possibilis vera penitentia & justificatio.

Maurus de justif. q. 81. n. 24. non possumus efficaciter & absolute nos velle dare Deo ut amicos perpetuos, nisi ex fide, quâ credamus Deum offerre ac promittere suam amicitiam, adeoque remissionem peccati.

Rhodes d. 2. q. 3. l. 4. §. 1. Dico 1. Fidem supernaturalem & propriam ita esse necessariam necessitate mediæ ad justificationem & salutem, ut sine aliquo interno eius actu nemo iustificari unquam aut salvari possit.

Herinx D. 7. n. 77. per accidens obligatur quis ad actum fidei eliciendum, dum instar præceptum, quod sine fide impleri non potest, puta dilectionis, contritionis vel attritionis, qui actus sine directione actuali fidei elici non possunt.

Todtfeller q. 57. §. 4. Radix omnis iustificationis est fides. Platelius de Sacram. n. 727. loquens de Sacramento penitentia, sine actibus fidei & spei stare nequit hoc Sacramentum, eò quod sine illis haberi non possit supernaturalitas & efficacia doloris ac propositi ad huius Sacramenti substantiam essentialiter requisita.

Stozl. 1. p. 2. n. 19. ad veram contritionem, prout præscindit à perfecta & imperfecta, necessario præsupponuntur actus fidei & spei de venia peccatorum per merita Christi à Deo obtinenda.

Gormaz de pæn. p. 1. n. 343. actus fidei & spei sunt dispositiones à Deo destinatae in hac providentia pro

adulti iustificatione in quocumque casu. Eadem repetit p. 2. n. 300.

Gobat in Exp. t. 7. n. 621. loquens de pœnitente moribundo, potuere adesse supernaturales actus sp̄ei, dilectionis, contritionis, fundati in ea fide.

Taberna p. 1. tr. 5. c. 2. aliqua fides actualis necessaria est necessitate mediæ ad iustitiam recuperandam.

Illung de Sacram. in genere, n. 49. dispositio ad suscipienda Sacramenta mortuorum cum effectu gratiæ ab ipsis causandæ, in adultis necessaria, sunt actus fidei, sp̄ei, propositi &c. ita communis & certa Theologorum sententia: probatur ex Trid. Sess. 6. c. 6. ubi enumeratis actus pro dispositione ad baptismum expressè requirit; & Sess. 14. c. 4. ubi eosdem actus exiggit ad Sacramentum pœnitentiæ, utrobique allegans testimonia scripturæ. Non est operæ pretium plures referre, nullum enim puto esse, qui in re dissentiat.

Ratio jam sæpe insinuata est, quia ut dolor sufficiat ad pœnitentiam, & consequenter ad iustificationem, debet esse supernaturalis, uti certum est, & probabitur l. 6. t. 4. c. 1. ad dub. 2. non erit autem supernaturalis, nisi præcedat fides & spes, uti habent Auctores citati, & Conf. nam dolor, qui ad iustificationem requiritur, est vel contritio vel attritio, sed ad utramque prærequiruntur fides & spes: in primis ad contritionem, nam fides & spes, inquit S. Th. 1. 2. q. 65. a. 5. ad 2. secundum propriam rationem præsupponuntur ad charitatem, & consequenter ad contritionem, ideoque etiam Suar. de gr. l. 1. c. 35. n. 24. docet amorem supernaturalem indigere per fidem & spem proprio principio supernaturali physicè adjuvante potentiam: neque fieri potest
mora-

moraliter, ut voluntas in hac natura corrupta immediatè assurgat ad perfectum amorem, qualis est contritio, nisi priùs erigatur per spem supernaturalem, uti rectè *S. Th.* suprà *O. Suar.* de gr. l. 8. c. 19. n. 6. *Lugo* d. 12. n. 110. *Palau.* de pœn. n. 101. *Maurus* de justif. q. 81. n. 24. spes autem, uti & charitas, ratione suâ supponit fidem, quæ certò & proportionatè proponat objecta supernaturaliter speranda & amanda, uti de spe ostendunt *Con. d.* 14. n. 107. & *Esq.* q. 32. de utraque autem habet *S. Th.* 2. 2. q. 4. a. 7. naturalis cognitio non potest attingere ad Deum, secundum quod est objectum beatitudinis, prout tendit in ipsum spes & charitas. Deinde actus fidei & spei etiam prærequiruntur ad attritionem, uti expresse *Maurus* q. 243. n. 29. nam attritio, ordinariè saltem prout elicitur à rudioribus, est, aut fundatur in spe præmii, aut in metu pœnæ, qui etiam ad spem pertinet: & universaliter de omni attritione, etiam de illa, quæ concipitur ex consideratione turpitudinis peccati, dicit *Trident.* sess. 14. c. 4. posse esse supernaturalem & disporre ad gratiam in Sacramento, si sit cum spe veniæ, spes autem supponit fidem, uti dictum est, ergo.

§. 6. Ad attritionem supernaturalem, prout ordinariè elicitur ex spe præmii vel ex metu pœnæ, necessarium est, ut priùs per fidem supernaturalem cognoscamus hæc objecta, 1. Deum esse, à quo speratur præmium vel timetur pœna. 2. Deum esse remuneratorem bonorum per præmia, & punitorem malorum per pœnas: & hæc duo constant ex *Apost.* ad *Hebr.* 11. v. 6. & ex dictis n. 18. 3. Animam nostram esse immortalem, uti habent

Suar. hîc d. 12. f. 3. n. 19. *Con.* n. 122. *Lugo* n. 125. anima enim nostra est, cui pro altera vita debet sperari præmium vel timeri pœna. 4. *Gratiam Dei esse necessariam ad salutem*, uti rectè *Con.* n. 123. nam speratur, adeoque credi debet remuneratio supernaturalis, uti rectè *Suar.* n. 8. & 11. *Con.* n. 106. aliique apud *Lugo* n. 127. q. n. 131. consentit: hinc etiam *Gran.* tr. 10. d. 2. n. 4. ad justificationem requirit fidem Dei ut Auctoris supernaturalis, quod etiam volunt *Cajet.* & *Canus* apud *Lugo* n. 123. Et ratio ulterior est, quia voluntas non posset erigi ad spem veniæ & salutis firmam super omnia, nisi præiret certa cognitio gratiarum ex meritis Christi, sine quibus nihil possumus conducens ad salutem, uti rectè *Con.* & in re consentit *Suar.* n. 19. ideoque etiam *Trid.* sess. 6. c. 6. dicit impium credere se justificari per gratiam & redemptionem, quæ est in Christo: consequenter, 5. Credere debet Christum, sive, per fidem cognoscere aliquam è SS. Trinitate personam esse pro nobis factam hominem, quod vult *S. Th.* 3. p. q. 70. a. 4. O. dicens usque adeo in Circumcisione datam esse gratiam ex virtute fidei passionis Christi; & q. 85. a. 3. ad 4. dicit pœnitentiam esse cum fide passionis Christi: similiter *Bellarmin.* de pœn. l. 1. c. 2. dicit justificationē fieri cum fide meritorum Christi: *Vasq.* supra ait, *fides illa semper respicit Christi merita, quibus credit & sperat*: *Con.* n. 163. requirit fidem Christi ut Salvatoris: *Stoz* relatus n. 18. requirit fidem & spem de venia peccatorum per merita Christi: *Sasbout* hom. in Dominic. 2. quadrag. pag. 150. ait, quosdam semper accuratissime confiteri, & tamen nunquam ad confessionis fru-

fructum pertingere, quia, quod precipuum est, negligunt, nimirum fidem in Christum, quam diximus complecti & certam persuasionem de misericordia Salvatoris & fiduciam de impetranda misericordia. Putat tamen *Suar.* f. 4. n. 11. per solam fidem Dei ut remuneratoris supernaturalis posse sufficienter dari justificationem cum ignorantia invincibili Christi; quod verum est spectatâ naturâ rei, quid autem Deus circa hoc statuerit, est incertum, nam sicuti voluit Christum esse unicum Justificatorem, ita pro illius gloria potuit fidem de illo prærequirere ad justificationem, & reipsa præquisivisse docent Auctores citati. 6. Per eandem fidem cognosci debet objectum spei materiale & formale, scilicet promissa esse illa præmia, quæ speramus à Deo fidelissimo & potentissimo servare sua promissa; item intentatas esse pœnas illas, quas timemus à Deo justissimo vindicare.

Ratio horum omnium est, quia nisi ista omnia certò & proportionatè cognoscantur, voluntas non poterit erigi ad spem firmam vel ad metum efficacem & supernaturalem, consequenter nec ad attritionem supernaturalem ex tali spe vel metu, seclusâ autem fide supernaturali non potest dari cognitio illorum certa & proportionata, idest, supernaturalis, ergo. Et quod de ista attritione dictum est, applicandum est cum proportionem cuicumque dolori supernaturali ad justificationem requisito, ad quem necesse erit per fidem proponi illius ipsius doloris objecta: estque valde probabile, quòd voluntas in hac infirmitate naturæ corruptæ vix unquam immediatè emoveatur ad contritionem vel dolorem sufficientem, quin debeat excitari prius vel ju-

vari per spem præmii aut metum pœnæ , atque ita ad omnem dolorem , qui supernaturalis fit & sufficiat cum Sacramento , prærequiretur cognitio istorum objectorum per fidem , ad quam sequatur dicta spes vel metus.

- 20 §. 7. An , & quorum objectorum fides explicita requiratur ad justificationem , non potest ita facilè definiri : *Malder. & Bonac. in Decal. d. 3. q. 2. p. 2. n. 9.* putarunt sufficere implicitam, quæ simul habetur cum actu doloris, sed non explicant, quid intelligant per fidem implicitam, nam in primis ex hætenus dictis constat requiri fidem explicitam saltem de Deo existente & remuneratore, hinc *Ovied. controv. 7. n. 33.* ait, *in omni statu necessaria est fides explicita Dei, non solum ut existens sed etiam ut remuneratoris*; pro qua conclus. citat *Suar. Turr. Con. Gran. Tann. G. Hurt., Carden. d. 41. n. 11.* ait, *constat fidem explicitam Dei ut remuneratoris retributione æternâ, esse medium simpliciter necessarium ad justificationem*: infert, ergo qui ignorat, etiam invincibiliter, non est capax absolutionis: *Platelius n. 226.* licet credens Deum esse summè bonum, absolutè & physicè possit elicere actum supernaturalem amoris Dei super omnia, quamvis nesciat ipsum esse remuneratorem, atque ita justificari sine fide explicita Dei ut remuneratoris, id tamen non potest ex hypothesi præsentis providentiæ, quæ Deus statuit non dare auxilia ad actum proximè iustificativum, nisi mediante fide de Deo remuneratore: addit, moraliter fieri non posse in natura corrupta, ut sine spe eliciatur amor Dei, nulla autem potest esse spes, sine aliqua fide explicita Dei, ut remuneratoris. Deinde, si requiratur fides implicita, uti *Malder. & Bonac.* requirunt, hæc non potest

potest esse, nisi adsit aliqua explicita, in qua de aliis objectis habeatur implicita, uti qui explicitè credit, quidquid Deus dixit, credit implicitè omnia revelata, cum autem reliqua objecta fidei etiam occurrere debeant homini justificando, facilè aderit explicita, saltem virtualis, etiam aliorum objectorum.

Arriaga dicit sufficere saltem fidem implicitam de necessitate gratiæ, quam *Lugo* dicit sufficienter haberi per hoc, quod credat Deum esse supremum remuneratorem, à quo per gratiam ejus speremus salutem æternam: *Grat.* suprà dicit requiri fidem explicitam Dei ut Auctoris supernaturalis, quòd nempe sit bonum quoddam supremum, à quo provenire nobis debent beatitudo supernaturalis, remissio peccatorum & dona ad beatitudinem obtinendam necessaria: *Con. n. 123.* ait, *debet explicitè credere se non posse survivere à miseris erui, & æterna illa præmia consequi: Suar. f. 3. n. 19.* dicit requiri sufficientem fidem explicitam de necessitate gratiæ, quam tamen fidem dicit satis haberi per hoc, quòd credat in Deum ut justificatorem, nec requiri diversos de his conceptus: Addit, fidem de hoc ita explicitam, ut per distinctos conceptus habeatur, dici posse per se & regulariter, vel, ut alii loquuntur, in voto necessariam, non tamen semper in re & actualiter.

Bernal de Sacram. d. 2. n. 79. putat fidem expressam SS. Trinitatis pro lege veteri & nova fuisse ac esse necessariam; *Ovied. p. 3.* probat omnes etiam in lege veteri indignasse justificatione per fidem in Christum: *Maurus n. 11.* requisivit explicitam Christi ut mediatoris; reliqui cum S.

Th.

Th. 2. 2. q. 2. a. 7. ad 3. communiter dicunt tum suffecisse implicitam : nunc autem in lege nova post promulgatum sufficienter evāgelium requirunt explicitam de Incarnatione & Trinitate *S. Th. a. 7. & 8.* Thomistæ communiū cum *Gonet d. 6. n. 67.* & alii gravissimi Auctores cum *Mauro à n. 45. Carden. n. 3. Mendo in stat. d. 1. q. 1.* & licet alii multi, etiam fortè probabilius, id negent, tamen ubi agitur de valore Sacramenti, sententia tutior est sequenda : & præscindendo ab hoc, certum videtur ex dictis, quòd requiratur talis fides, quæ sit, non qualiscumque cognitio illorum objectorum n. 19. relatorum, sed sufficiat ad emovendam voluntatem, ut actualiter erigatur ad spem firmam veniæ peccatorum & remunerationis à Deo obtinendæ : atque hoc volunt AA cum *Lugo à n. 123.* quando ad justificationem requirunt fidem de illis objectis explicitam.

21 §. 8. Etiam ad omnem actum bonum, sive de condigno sive de congruo meritorium præmii supernaturalis, prærequiritur fides : ita docent Concilia, SS. PP. & Auctores communissime.

Conc. Arausic. II. cap. ult. confitemur, quòd in omni opere bono nos non incipimus, sed ipse nullis nostris præcedentibus meritis prius fidem inspirat. PP. Concilii Milev. in Epist. ad Innoc. quæ apud August. est 95. dicunt, quòd gratia præveniens, ad omnem effectum supernaturalem necessaria, pertineat ad fidem : Trident. sess. 6. c. 7. vocat fidem initium salutis, per quod innuere videtur esse initium omnis actus ad salutem conducen-
tis.

S. Au-

S. August. de civit. l. 15. c. 20. non est opus bonum, nisi quod procedit ex fide summi Dei. *S. Ambr.* l. 6. in Lucam c. 7. misericordia præfertur fides, quia misericordia tunc habet meritum, si fide præcedente conferatur. *S. Gregor.* hom. 19. in Ezech. non virtutibus venit ad fidem, sed per fidem pertingitur ad virtutes. *S. Leo* l. 7. in quadrag. quod non ex fidei procedit fonte, ad premia æterna non pervenit. *S. Prosper* l. 1. de vocat. gent. c. 24. dicit fidem nullis præcedentibus meritis tribui, sed ad hoc donari, ut principium possit esse meritorum. Similia plura habent etiam alii PP. apud *Lugo* l. 2.

Suar. de gratia l. 1. c. 35. n. 24. docet amorem supernaturalem (idem est de actibus aliarum virtutum) per fidem & spem indigere proprio principio supernaturali physicè adjuvante potentiam ad illum eliciendum: L. 8. c. 15. n. 7. omnis bona operatio ab intellectu inchoari debet. *Ruiz* de provid. d. 19. f. 3. n. 9. fides est totius impetrationis initium: S. 4. n. 2. fides est initium meriti: hinc S. 5. in ipsis infidelibus requirit aliquam fidem inchoatam & imperfectam, quâ præeunte possint aliquid supernaturale velle circa fidem ipsam consequendam. D. 24. f. 1. n. 18. Oratio, nisi supernaturalem fidem supponat, nihil valet ad impetrandum. *Lugo* n. 46. omnia merita debent procedere ex fide, ut probant testimonia PP. adducta, qui videntur hoc ipsum sumpsisse ex modo loquendi sacre scriptura.

Est.

Ess. de pœn. q. 89. ad 4. actus fidei & spei sunt prerequisites ad actus reliquarum omnium virtutum. Platelius n. 223. ad omnem actum meritorium prerequisite fides stricta, & quidem supernaturalis, ut rectè Lugo & alii communissimè contra Vasquez volentem ad meritum de congruo sufficere cogitationem congruam ordinis naturalis, datam tamen ex meritis Christi. Hainoldus n. 396. dicendum cum cæteris Theologis ad omne opus meritorium supernaturale procedere donum fidei strictè sumptæ. Rhodes supra, ante fidem nullum omnino esse potest opus, etiam congruè, meritorium vel justificationis vel ipsius fidei: rationem jam dederat antè, his verbis, ad 3. R. non posse in nobis dari adhuc in via cognitionem ullam supernaturalem, quæ vel non sit dependens à fide, vel moraliter non faciat unum cum fide, idque constare omnino ex Conciliis & Scripturis. Terillus in Reg. morum q. 64. n. 75. quod autem dicitur gratiam non deesse, quæ bona opera evadant supernaturalia, admitti non debet nisi cum limitatione, scilicet quando opera illa per veram fidem supernaturalem regulantur, quia ordo gratiæ hoc postulat, ut bona opera supernaturalia per fidem supernaturalem regulentur. Carden. d. 16. n. 41. est vera sententia, quæ docet sine fide stricta neminem fidelem posse elicere actus supernaturales, antequam perveniat ad fidem strictam: N. 53. veram censeo sententiam Cardinalis de Lugo relati, quæ docet nullum opus meritorium vite æter-

ne fieri, nisi procedat ex dictamine fidei supernaturalis. Sporer in Dec. tr. 2. c. 2. n. 21. quodcumque homo tenetur exercere actum supernaturalem, v. g. spei, charitatis, Religionis &c. etiam tenetur habere actualem fidem. Fagnanus in Cap. firmiter de Sum. Trin. n. 16. actus virtutum dependet ab actu fidei, quæ intentionem dirigit. Plures AA. adducentur n. 22.

Ratio est, quia ad omnem actum supernaturalem, quo mereamur à Deo præmium supernaturale, prærequiritur cognitio, quæ certò cognoscatur Deus & finis supernaturalis, debetque cognitio illa esse supernaturalis, nam ex parte intellectus præcedere debet actus proportionatus, & qualis oportet ad salutem, qui dirigat voluntatem ad actum supernaturalem virtutum, uti fusè probat Oviedo de gratia controv. 6. p. 4. sed non potest assignari actus, nisi fidei, aut saltem fundatus in fide, per quam solam potest certò cognosci finis supernaturalis, ergo.

§. 9. An ejusmodi fides prærequiratur ad actum supernaturalem spei, doloris vel alterius virtutis, ex natura rei, an tantum ex ordinatione Dei in hac providentia, manet incertum: prærequiri ex sola ordinatione Dei tenent Ripalda d. 17. n. 205. G. Hurt. Oviedo hic controv. 7. n. 33. Con. d. 14. n. 108. Platel. n. 226. Herinx d. 7. n. 39. Rhod. suprà §. 2. nec dissentit Carden. d. 16. c. 4. E contra Lugo s. 5. Palav. aliique cum Turr. in select. p. 1. d. 18. dub. 1. & 2. dicunt prærequiri ex natura rei; sed hoc nihil facit ad præxim, cum omnes fateantur prærequiri de necessitate medii, uti rectè Carden. suprà.

§. 10. Fides, quam hæctenus requisivimus, ²³ debet

debet esse strictè dicta, secundùm explicationem datam n. 8. & colligitur ex prop. 23. ibidem relata. Hoc ipsum expressè tenent *Suar. & Rhod. n. 18. relati*, item *Platel. Haun. Carden. relati n. 21.* sequitur *Maurus q. 141. n. 23.* aliique communissimè: oppositum quidem tenuerat *Ripald.* de ente supern. d. 20. f. 21. & seqq. iterumque d. 63. putans sufficere fidem latè dictam, sed gravissimè oppugnatus à *Lugo f. 1.* licèt postea iterum scribens de fide d. 17. f. 10. & seqq. conatus sit se tueri, tamen n. 204. absolutè decernit fidem strictam esse necessariam ad justificationem; ideoque etiam *Oviedo controv. 7. n. 13.* postquam dixisset certum esse apud omnes Theologos, quòd actus fidei prærequiratur ad justificationem per baptismum, & ad gratiam post baptismum amissam iterum recuperandam, n. 22. subdit, se nunquam ausurum testimonia, quibus ita clarè & expressè fides ad salutem exposcitur à *Paulo & Trident.* exponere de fide latè dicta: & quod dicitur de necessitate fidei strictæ ad justificationem, valet de necessitate ad omnem actum supernaturalem, uti signanter notant AA. n. 21. relati.

Rationem dat *Platel. n. 222.* ubi loquens de illa sententia *Ripaldæ*, ait, *ne eam sequar, faciunt, 1. communissimus cæterorum DD. sensus in contrarium. 2. Scripturæ & Patres cum Conciliis absolute requirentes fidem simpliciter, quo nomine venit fides stricta. 3. Præcipue Apostolus ad Hebr. 11. & alibi, de hac satis apertè loquens: dicit enim fidem illam esse necessariam, quam ibidem dixerat esse sperandarum substantiam rerum, argumentum non apparentium; Item ad Rom. 10. dicit unumquemque*

quæque per talem invocationem nominis Domini salvum fieri, ad quam requiritur credidisse, & ad quod credere requiritur audivisse & prædicatum esse, hæc autem omnia sonant fidem strictam, ergo. Similiter *Concilia & PP.* loquuntur de illa fide, per quam intellectus captivatur in obsequium Dei; sic *Trident.* expressè dicit de illa fide, quæ ex auditu concipitur; & quando *PP.* loquuntur de necessitate fidei, contraponunt eam cognitionibus comparatis ex ratione humana vel naturali per evidentiam, ideoque dicunt talem fidem procedere debere liberè ex pia affectione voluntatis, uti ostendit *Lugo n. 12.*, ergo intelligunt fidem strictè dictam. Denique licèt probabile sit, quod docet *Carden. d. 11. n. 73.*, nempe assensus firmos, qui post habitum actum fidei strictæ repetuntur, dici posse simpliciter fidei, quamvis aliquis non recorderetur motivi fidei, quia causantur à specie supernaturali relicta post actus, qui procedebant cum reflexione ad motivum fidei, tamen id non est certum, nisi intelligatur de fide virtuali, secundùm dicenda n. 25.

§. 11. Si fides virtualis sumatur secundùm primam explicationem n. 16. relatam, non est certum, quòd sufficiat ad justificationem aliosque actus supernaturales: est contra *Carden. d. 15. c. 4.* Probat, quia Scriptura, Conc., *PP.* & Auctores requirunt fidem, absolutè & simpliciter, imò eorum plerique expressè requirunt actum fidei vel fidem actualem, uti *Clerus Gallicanus, Suar. Turr. Lugo. Castrop. Esp. Rhod. Herinx. Platel. Stoz, Gormaz. Tabern. Juss.* relati n. 18. Item *Sporer & Fagn.* relati n. 21. Et idem est sensus reliquorum

C

tum

tum ibi tum numeris aliis relatorum, uti colligitur ex rationibus, quas addunt; non dicitur autem absolutè & simpliciter fides, multò minùs dicitur *actus fidei* vel *actualis fides*, sine addito, nisi re ipsa & in se fit fides, uti n. 23. dictum est, ergo. *Ratio* etiam à priori est, quia ideo requiritur fides, ut intellectum supernaturaliter illustret, ut certificet, ac proportionatè representet proponatque voluntati objecta, in quæ tendere debet per actus spei, doloris & aliarum virtutum supernaturalium, hæc autem certò haberi non possunt per quemcumque alium effectum à fide causatum, si non adsit actus fidei saltem tenuis & imperceptibilis, uti colligitur ex Auctoribus & Reasonibus n. 18. 19. 20. 21., ubique sub finem, additis, ergo.

25 §. 12. Certum est ad justificationem, spem, dolorem de peccatis aliosque actus supernaturalis sufficere fidem virtuales, secundum explanationem secundam n. 16. datam, si nempe sit actus in se fidei, licet tenuis & imperceptibilis: nam simpliciter & strictè est fides actualis, potestque præstare omnia, per se loquendo, quæ n. 24. diximus per fidem esse præstanda: Nec invenio Auctorem, qui dissentiat, licet enim *Dicast.* de pœn. d. 1. n. 231. ad justificationem requirat actum fidei formalem, & *Esp.* de pœn. q. 88. a. 2. actum spei formalem, ideo est, quia supponunt fidem & spem virtuales non esse re ipsa actuales, & sic dicunt idem, quod diximus n. 24. non negant autem sufficere virtuales illam, quam nos dicimus esse re ipsa in se fidei actum. vide dicta illo n. 16.

26 Q. 5. Quænam opponi soleant contra dicta q. præced. & quomodo solvantur. R. Præcipuè sunt seqq.
§. 1.

§. 1. *Obiicitur* 1. Si fides & spes prærequiratur ad dolorem sufficientem pro Sacramento penitentiae, uti n. 19. & 20. dictum est, ergo qui non elicuerit illos actus ante confessionem, tenebitur confessiones repetere. R. Si sciret se nequidem virtualiter habuisse, c. Ex hoc præcisè, quòd nunc non meminerit se habuisse, n. seq. nam qui de more frequentarunt catechismos, ac postmodum assueverunt formaliter credere ac sperare objecta necessaria, prudenter supponunt se ea iterum credidisse ac sperasse saltem virtualiter, dum dolebant de peccatis, volebantque confiteri: *Ratio* est, quia dolor, qualis ordinariè elicitur, prærequirit cognitionem omnium illorum objectorum, uti n. 19. dictum est, ergo moraliter fieri non poterat, quin excitarentur species de illis objectis, vel saltem de prioribus actibus circa illa, & cum species illæ essent connexæ, connaturaliter loquendo, excitabantur omnes simul, ergo intellectus, qui semper quærit certitudinem, nec aliunde poterat eam habere, continuò recurrebat ad similes certas cognitiones fidei; consequenter etiam emovebatur voluntas ad correspondentes actus spei vel timoris, quamvis homo non semper adverteret se eos actus habere: hinc infert *Lugo* d. 13. n. 44. stultè aliquos scrupulis angere, eò quòd non recordentur, an habuerint fidem ante confessionem, si enim habuerint dolorem, dicit putare debere, quòd habuerint etiam fidem: quòd intelligendum est de illis, qui antecederentur satisfecerunt credenda & modum credendi; atque idem est de spe: aliud est de aliis, qui nunquam sciverunt credenda aut speranda, neq; modum

eos actus eliciendi, de quo dicitur à n. 30. & 118., Notatque rectè *Platel.* n. 241. Confessarium, priusquam absolvat, teneri interrogare poenitentem, si rationabiliter dubitet, an sciat necessaria, necessitate medi; Addit tamen dubium non esse rationabile, si poenitens sit litteratus, bene educatus, & frequenter confiteatur.

Inst. 1. Nemo potest esse certus se necessaria scivisse, aut ante confessionem sufficienter eliciuisse actus necessarios, ergo manebit obligatio repetendi illas confessiones, quia circa valorem Sacramentorum non est licitum sequi incerta & tantum probabilia. R. Dato antec. n. conseq., cujus probat: dist.; circa valorem Sacramenti suscepti non est licitum sequi tantum probabilia, n, circa valorem Sacramenti suscipiendi, c. affi; disparitas est, quod in casu Sacramenti probabiliter validè suscepti, non tantum sit possessio pro valore actus, sed nullum insuper Sacramentum ideo exponetur periculo nullitatis, licet enim peccata illa omittantur in sequentibus confessionibus, non ideo confessiones exponuntur periculo nullitatis, quia certum est confessionem tantum formaliter integram sufficere ad valorem, uti dicitur l. 6. tr. 4. c. 1. ad d. 3. Opposita omnia sunt, si agatur de Sacramento suscipiendo, tum enim fateor meritò adhibendam majorem cautelam, ut per præmissos actus fidei & spei voluntas disponatur ad dolorem supernaturalem, præsertim cum nesciamus, quando actus illi desinant esse virtualiter & tantum habitualiter permaneant.

Inst. 2. Ad dolorem supernaturalem satis est, quod præcedat naturalis cognitio peccati, ergo
etiam

etiam sufficiet, si præcedat cognitio naturalis Dei
 ut remuneratoris vel ut summè boni. R. N. con-
 seq: , præcognitio peccati est pura conditio, de
 se non disponens ad gratiam vel salutem, sed de
 se indifferens, ut peccatum ametur vel odio ha-
 beatur; è contrà præcognitio Dei per fidem est
 propriè dispositio ad salutem, saltem ex ordi-
 natione Dei in præsentè providentia, secundùm
 dicta n. 22: , & id rescimus ex Scriptura, Conc: ,
 PP. & Doctoribus, qui nil simile dicunt de præ-
 cognitione peccati.

Inst. 3. Saltem ad dolorem de peccato, quod
 certò cognosco esse plenè remissum, non prære-
 quiritur spes veniæ, quia spes est desiderium,
 quod tendit in bonum absens probabiliter obti-
 nendum, venia autem talis peccati cognoscitur
 certò præsens & obtenta. R. N. aff: , per spem
 veniæ intelligitur spes remissionis peccati, idest,
 gratiæ remissivæ peccati, talis autem remissio
 potest fieri sæpius, ac sæpius causari talis gratia
 per novam absolutionem, uti suppono ex di-
 cendis l. 6. tr. 4. c. 1. ad dub. 1.

Obii. 2. Durum est & contra mentem omni- 27
 um fidelium dicere, quòd per omnia opera et-
 iam in statu gratiæ facta, v. g. per eleemosynas,
 nihil mereamur præmii supernaturalis, nisi pri-
 us tendamus in Deum per fidem & spem, ergo
 dicta n. 21. sustineri non debent. R: N: ant: , nam
 ad hoc dicendum cogunt nos Auctoritates & ra-
 tiones ibi adductæ. Neque hoc videri debet du-
 rum, nam qui scit objecta credenda & speran-
 da, ac sæpe exercuit fidem ac spem, si ex bono
 fine det eleemosynam (: quod requiritur ad me-
 ritum apud Deum :) Virtualiter & exercitè co-
 gnoscit

gnoscat honestatem illius operis Deumque remuneratorem, à quo proinde sperabit, uti n. 26. explicatum est: similiter quoties formabit Crucem, adorabit Crucifixum, audiet Missam, orabit &c.; concomitanter eliciet actus fidei & spei, quibus assuevit circa talia objecta tum occurrentia. Denique talis homo, cum fidem Christianam sæpius posuerit tanquam certissimam regulam suarum actionum, quibus ad Deum & beatitudinem vult tendere, quoties hoc vel illud honestum volet agere, etiam volet tendere ad Deum & beatitudinem suam ex directione suæ regulæ, licet non ita advertat; sicuti qui ex regula didicit syllogismos facere, postea ex regula eos repetit, licet non ita advertat se ab ea regula dirigi, uti dictum est n. 16. Et ratio à priori est, quia difficillimum est, ut amans aliquem finem eligat medium, quod novit esse conducens ad illum, & non prius tendat in eum finem, ergo cum omnis Christianus amet beatitudinem, & ex fide sciat honestatem omnis actus boni conducere ad beatitudinem, quando operabitur honestè, facillimè & pro priori per fidem tendet in illam beatitudinem.

Inst. 1. Incredible est homines pios & simplices, qui nihil cogitantes de actu fidei, meditantur aliquid de creaturis, & inde accenduntur, v: g: ad laudem Dei, habere actus tantum naturales. R: De infidelibus non habemus exempla, quod ita accendantur: si fideles sint, vel erunt actus naturales, vel prius per fidem, saltem virtutalem, agnoscent Deum ut Auctorem talis creaturæ.

Inst. 2. Talis laus Dei posset dirigi per actum
pru-

prudentiæ supernaturalis, dictantis Deum ex tali creatura esse laudandum, ergo non est opus actu fidei. R. Talis laus, si fit supernaturalis, posset dirigi per actum prudentiæ supernaturalis, suppositâ cognitione fidei, c, hac non suppositâ, n, prudentia enim, ut dictet Deum esse laudandum laude, quæ ad beatitudinem conducere possit, supponere debet omnia principia laudis supernaturalis adesse ex parte actûs primi, inter quæ est cognitio fidei certa de eo, quod Deus sit finis ultimus, objectum & auctor beatitudinis.

Inst. 3. Pia affectio credendi & iudicium credibilitatis sunt actus supernaturales, neque tamen ad eos prærequiritur fides, cum hanc præcedant, ergo nec prærequiritur ad alios actus supernaturales. R. N: conseq:, priores enim actus spectant ad fidem completè sumptam, uti rectè *Lugo d. 5. n. 46. & Platel: n. 223:*, Concilia autem, PP: & Auctores præquirunt fidem ad actus supernaturales à fide distinctos.

Inst. 4. Oratio, quâ primò oraturus ardentè petit fidem, est actus distinctus à fide, præcedens fidem, & tamen supernaturalis, ergo. R. *Rhod. d. 2. q. 3. f. 4. §. 1. & Carden. d. 16. n. 20.* putant talem orationem esse naturalem, & tantum removere impedimentum fidei: *Lugo* permittit esse supernaturalem, sed dicit pertinere ad fidem ac in ratione doni computari pro fide, cum sit quædam ejus inchoatio, & re ipsa oriatur ex lumine fidei, sicuti crepusculum matutinum computatur dies, quia est à lumine Solis, & inchoat diem; favetque huic sententiæ *S. Greg. hom: 9: in Ezechielem.*

Obj: 3: SSPP loquentes de necessitate fidei 28

C 4

sæpe

sæpe sumunt fidem pro cognitione honesti, uti ostendit *Ripald:* d. 17. s. 2. 3. & 4., eo sensu, quo dicitur, omnia esse peccata, quæ non fiunt ex fide, ergo malè explicantur de fide stricta, & consequenter dicta n. 23. non subsistunt. R: N: conseq; nam alibi talem requirunt fidem ad meritum, qualem ad justificationem, hæc autem debet esse stricta, uti certum est ex dictis n. 8., ergo.

Inst: 1: *Conc: Mogunrinum* c. 7. de justif: dicit, prævenientem gratiam, tum per alia media, tum potissimum in prædicatione verbi ad conversionem hominum operari, ergo agnoscit sine prædicatione verbi dari gratiam prævenientem, etiam ad justificationem, ergo dari potest etiam justificatio sine fide stricta. R: N: secundam seq; nam in prinis seclusâ prædicatione poterat revelatio proponi per lectionem vel illuminationem internam, ad quam sequi poterat fides stricta: Deinde licet omnino primæ gratiæ prævenientes datæ fuissent ante fidem, tamen fides debuisset supervenire tanquam medium ad justificationem.

Inst: 2: *S: August:* & alii *PP:* agnoscunt in infidelibus gratias supernaturales excitantes ad bona opera, planè independentes à fide, uti latè ostendit *Ripald:* s. 6. & 7. sic *S: Basilides*, quia adhuc infidelis defenderat *S: Potamienam* à quorundam petulantia, meruit converti post triduum: sic *S: Greg: Naz:* orat: 19: loquens de actibus virtuosis Patris sui adhuc infidelis, ait, *pro his rebus fidem quoque, ni fallor, præmii loco retulit:* sic *Daniel* c. 4. suadet *Nabuchodonosori* infideli, ut peccata sua eleemosynis redimat. R. Illis gratiis non consentiebant consensu supernaturali, nisi
medi-

mediante fide : *S: Basilides* isto actu non meruit gratiam conversionis, sed *S: Potamienu* pro ipso orans impetravit : *S: Greg:* latè sumit tò præmium, nam opera illa non merebantur fidem, sed improprie disponebant, removendo impedimenta graviora, uti verba illa exponunt interpretes apud *Lugo* n. 74. *Daniel*, vel supponebat prius habendam fidem, ex qua darentur eleemosynæ, vel si ante fidem suadebat eleemosynas, hæ tantum poterant avertere poenas temporales, quod fuisset præmium tantum naturale. Ex hactenus dictis,

§. 2. *Inferuntur* seqq: 1. Quàm gravis sit obligatio illorum, qui curam animarum habent, ut sibi commissos bene instruant in fide, utpote à qua velut principio primo pendent omnia : *plane*, inquit *Herinx* d. 7. n. 42., *longè utilius instituentur coram plebe conciones catechisticæ quàm aliæ, in quibus subtilizantur loca scripturæ & conceptus ac discursus captum plebis excedentes proponuntur, pro ut tamen frequenter fieri videmus.* 2: Quàm prudenter etiam faciant alii, qui sine obligatione regunt animas, si modum exercendi virtutes theologicas bene edoceant, earumque exercitium frequenter commendent : longè plus proderit per medium quadrantem actus fidei, spei, charitatis elicuisse, quàm per dies multos se affixisse ciliciis vel jeuniis, aut vacasse aliis suis devotiunculis. 3. Quàm quisq; pro se sollicitus esse debeat, ut in his quoque frequenter se occupet, partim ut assuescat, sic enim fiet, ut actus illi sæpe & maximè in necessitate recurrant quasi ex habitu; partim quia sunt regula, anima & perfectio omnium agendorum ac patiendorum pro vita aterna.

30 *Q. 6. Quomodo homo, etiam rudis, practicè instruatur & induci debeat ad credendum. R.* Quidam animarum Curatores hìc parum operæ ponunt, & putant satis esse, si interrogârint, nunquid credis omnia? &c.: Alii putant se multum fecisse, si mysteria credenda ordine proposuerint, & verbo addiderint, nunquid hæc credis, quia Deus dixit? Rudes sic instructi nunquam credent, licet millies dicant, credo, & insuper recitent omnia symbola fidei. Itaque procedendum est hoc vel simili modo, edocendo sequentia.

31 §. 1. Credere fide divinâ, non est tantum cogitare de objectis à Deo revelatis, v. g. de Deo existente, de Deo remuneratore &c.; sed credere est habere assensum circa illa objecta, & quidem ex motivo illo, quia Deus dixit, uti statim explicabitur; si enim assentiatur ex alio motivo, vel quia homines hoc dicunt, vel quia ratio naturalis hoc suadet aut evincit, erit tantum fides humana vel opinio vel scientia naturalis, planè inutilis ad salutem, justificationem vel meritum.

32 §. 2. Præcipua objecta, quibus homo assentiri debet in ordine ad eliciendos actus virtutum, ad suscipienda Sacramenta, ad meritum è bonis operibus reportandum, sunt seqq: 1. Deum esse, qui gubernet omnia. 2. Deum esse remuneratorem bonorum & punitorem malorum. 3. Animas esse immortales. 4. Gratiam esse necessariam ad salutem. 5. Deum esse unum in essentia & Trinum in personis, Patrem, Filium & Spiritum sanctum. 6. Secundam personam, quæ dicitur Christus, esse pro nobis factam hominem & passam. 7. Christi gratiam nobis conferri per Sacramenta ab ipso instituta, speciatim per illa, quæ
fufci-

fufcipere volumus. 8. Deum eſſe infinite ſapientem & veracem, ideoque non poſſe in eo, quod dicit, falli aut fallere: , item promiſiſſe nobis æternam beatitudinem ac media ad illam, & eſſe infinite fidelem ac potentem ſervare ſua promiſſa: item eſſe infinite bonum, propter ſe digniſſimum amari & non offendi. 9. Deum eſſe finem ultimum rerum omnium, ad cujus agnitionem, amorem, honorem dirigenda ſunt omnia.

Hæc omnia objecta credenſa, debent ad captum exponi rudibus, alioquin nequidem intelligent, quid ſit hoc, quod illis proponitur credendum.

§. 3. Inculcandum eſt, quòd omnia iſta ſint 33
revelata à Deo, & nobis credenda proponantur per Eccleſiam, quam Chriſtus dixit eſſe columnam veritatis, quam vocavit petram non everteſcendam per portas inferi, quam qui non audit, vult Chriſtus eum haberi tanquam Ethnicum & Publicanum.

§. 4. Si homo inſtruendus velit reſcire, ubi 34
Deus ſingula iſta revelaverit, dicatur ipſi, quòd revelaverit in ſacra ſcriptura, uti pro ſingulis facile incidet aliquis textus, aut antecedenter eos ſibi notaverit Inſtructor: de cætero illis, qui ſunt catholici, ſatis eſſe debet, quòd Romana Eccleſia, quæ ſola eſt vera Eccleſia, proponat iſta credenda: ſi autem hæcenus non fuerit Catholicus, explicari illi debet, quòd ſola Eccleſia Romana ſit vera Eccleſia, eò quòd ipſa ſola habeat veræ Eccleſiæ notas, quæ ſunt eſſe *Unam, Sanctam, Catholicam, Apoſtolicam*: & pro his ſingulis probandis debet Inſtructor aliunde in promptu habere convincentia argumenta: Etiam inde ad captum rudium ſuadetur ſolam Eccleſiam Romanam eſſe

esse veram Christi Ecclesiam, quia in illa fuit semper & adhuc est gratia miraculorum: in illa observantur Evangelica Christi consilia: ipsius fides per totum mundum jam dudum prædicata est: in ipsa mori cupiunt plerique etiam acatholici, quando advertunt se per mortem ituros in æternitatem.

35 §. 5. Illis objectis ita à Deo revelatis & ad credendum per Ecclesiam propositis assentiri debet unusquisque firmissimè; firmitus, quàm si oculis videret, quia visioni oculorum potest subesse deceptio, non autem fidei divinæ; debet autem assentiri ex motivo infinitæ authoritatis Dei, qui ista dixit.

36 §. 6. Authoritas illa Dei est aliqua perfectio & excellentia in Deo, propter quam est dignissimus, cui firmissimè assentiamur, si ipse aliquid dicat; re ipsa autem ista authoritas consistit in hoc, quòd Deus, qui hoc dixit, in primis sit infinitè sapiens, qui omnia sciat, sicuti in se sunt, nec possit falli: deinde quòd sit infinitè verax, qui aliter loqui non possit, quàm sciat, ideoque non possit fallere; & hoc utrumque necessarium est, nam si posset falli, quamvis non posset fallere; aut si posset fallere, quamvis non posset falli, non esset summè dignus, cujus verbis firmissimè assentiremur: utroque autem illo habito jam est summè dignus tali assensu.

37 §. 7. Ut ille, qui instruitur, hæc meliùs capiat, rogari debet, cur potius credat, v. g. D. Pastori sibi aliquid dicenti, quàm alicui petulanti juveni; utique dicet, quia puto D. Pastorem bene scire, quid dicat, & non velle aliter dicere quàm sciat, sive, quia puto illum non errare nec mentiri;

tiri; talis autem juvenis sæpe dicit, quod nescit, aut etiam sæpe mentitur: id applicet Deo, qui necessario semper scit omnia, sicut in se sunt, & non potest aliter loqui, quàm sciat; si enim posset falli vel mentiri, non esset Deus, quia esset valde imperfectus, Deus autem est talis, cui nulla perfectio potest deesse; ex quo colliget Deum esse dignissimum, cui in omnibus credamus per assensum firmissimum.

§. 8. Licet instruendus visus sit ista cepisse, 38
eadem tamen aliàs repetenda sunt, tum quia per se satis sunt difficilia, tum etiam quia facilè elabuntur apud homines aliis intentos, nisi firmata sint longo usu. Pueri sæpe sciunt omnia ista verbotenus dicere, rem autem non capiunt, uti inde constat, si eadem aliis verbis per interrogationes proponantur, tum enim hæsitabunt vel errabunt, unde ut hi aliique similes sufficienter informentur, debent paulatim per partes edoceri de singulis, aliis vicibus repetendo omnia simul quasi cursim, ut memoriã retineant, diutius autem inhærendo illi puncto, quod tunc accuratius explicandum assumitur.

§. 9. Ad firmandam & perficiendam ejusmodi 39
instructionem multum juvabit cum ipsis sæpe, ubi occasio erit, conceptis & semper iisdem verbis elicere actum fidei, aut etiam in scripto vel impresso dare sæpius pro privata devotione orandum.

Q. 7. Quomodo practicè elici possit ejusmodi astus 40
fidei. R. Formulam ejus dabo n: 153: ubi conjugam etiam formulam actuum Spei, Charitatis & Contritionis.

CAPUT II.

50. 53.

Quando obliget præceptum
Fidei.

- 41 **R.** I. Præceptum fidei internum obligat, 1.
 Pueros inter fideles educatos, quando ratio-
 nis usum perfectè consecuti mysteria fidei audi-
 unt, apprehenduntque, quòd illa credere, sit res
 necessaria ad salutem; peccantque mortaliter
 omittendo. *Sanch. Bon. ro. 2. d. 3. q. 2. p. 2.* ad-
 dens plurimos eorum excusari inadvertentiâ,
 aut invincibili ignorantia. 2. Adultos infideles,
 quando ratio incipit dictare, res fidei sufficien-
 ter propositas esse, & contrariam sectam esse
 falsam. *Sanch. l. 2. mor. c. 1. Kon. d. 14. de fide. Fill.*
 42 *tit. 2. 2. nu. 25.* 3. Quando urget tentatio contra
 fidem, quæ aliter vinci nequit: Quod tamen
 non convenire scrupulosis, rectè monet *Sanch.*
 quia hi avertendo mentem ad alia objecta, faci-
 lius superant: Et in his duobus casibus præce-
 ptum obligat per se: in sequentibus per acci-
 dens. 4. Quando tentatio urgens contra alias
 virtutes aliter superari nequit. 5. Quando faci-
 enda est professio fidei exterior, vel ex præce-
 pto eliciendus est actus alterius virtutis, v. g.
 Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, quæ fidem suppo-
 nat. *Bon. q. 2. p. 2.* Hic addit *Hurt.* contra *Sanch.*
 43 *an. p. 5. r. 13. R. 19.* *Ex his resolvuntur hi casus:*
 I. Hæreticus, quamdiu suam sectam judicat
 esse credibiliorem, vel æquè credibilem, non
 tenetur credere; quia fides nondum est suffici-
 entes

enter ipsi proposita , ageretque imprudenter. 33
Sanch. l. c. Lay. l. 2. t. 1. c. 10. & 12. 33

II. Quando ius, qui in hæresi nutriti sunt, per-
 suasum est à puero, nos abjicere & persequi ver-
 bum Dei, esse idololatrias, pestilentes decepto-
 res , ideoque tanquam pestes fugiendos ; non
 possunt stante hac persuasione , salvâ conscien-
 tiâ nos audire ; & laborant ignorantia invinci-
 bili, cum non dubitent se esse in bona via. *Laym. 22*
c. 10. Sanch. l. c. 33

III. Si talibus oriatur dubium de sua secta , 33
 tenentur ulteriùs inquirere , & à Deo petere lu-
 men, (quod si negligant, peccant contra fidem, 33
 cum non adhibeant media ad implendum præ-
 ceptum fidei ,) quòd si deinde nostra fides eis 33
 sufficienter proponatur, tenentur amplecti. *Ib. 33*
vid. Palao t. 4. d. 1. p. 12. 33

Resp. II. Præceptum exterius fidem confiten-
 di, jure naturali obligat duplici casu ; scilicet , 33
 cum vel honor Deo debitus , vel utilitas proxi-
 mo impendenda , privativè vel contrariè sub-
 traheretur. Dixi 1. *privativè*: ut si ideo cessaret 33
 magnus honor in Deum , vel utilitas in proxi-
 mum redundans. Dixi 2. *contrariè*: ut si alioqui 33
 Deus afficeretur injuriâ , vel proximus gravi 33
 malo , v. g. si inde penderet aliorum conversio, 33
 aut perversio , contemptus religionis, scanda- 33
 lum , &c. Ratio responsionis est ; quia actus vir- 33
 tutis tunc videtur præceptus , quando est ne- 33
 cessarius ad finem præcepti, quod hic contingit, 33
 quia finis præcepti est Charitas, *S. Tho. 2. 2. q. 3. 33*
n. 2. Suar. Reg. Fill. t. 22. c. 3. q. 1. Unde resolvitur 33
hic Casus: 33

Si hæretici conculcent imagines, aliisve inju-
 rus

rius fidem afficiant, tenetur eam suâ confessione tueri Catholicus, si quidem inde prudenter speret profectum.

Resp. III. Ad professionem fidei externam, jure Ecclesiastico tenentur sub mortali, secundum *Tridentinum*, cum juramento obediendi Ecclesiæ Romanæ, ut docet *Fill. cap. 3. sequentes personæ*,

I. Provisi de beneficio curato; idque intra duos menses à die possessionis, coram Episcopo, aut ejus Vicario generali, vel Officiali. *Seff. 24. c. 22. de reform.*

II. Provisi de Canonicatu vel dignitate, in Cathedrali Ecclesia; idque non tantum coram Episcopo vel ejus Vicario, sed etiam in Capitulo, *Ibidem*, additâ pœnâ (ad quam non videntur teneri ante sententiam) ut alioqui fructus non faciant suos, *v. Sanch. l. 2. c. 5. Barb: de pot. Epis. alleg. 61. n. 29.*

III. Primates, Archiepiscopi, Episcopi, in prima Synodo Provinciali, cui intererunt. *Trid. seff. 25.*

IV. Extendit Pius IV: hanc legem ad omnes Prælatos Religionum, etiam militantium, Pius V. autem apud *Rodriq. to. 2. qu. regul. q. 72.* ad omnes promovendos in Doctores, Magistros, Regentes, Professores, additâ excommunicatione latæ sententiæ, & privatione omnium beneficiorum in eum, qui alios promovet ad talem gradum sine prævia professione, *v. Fill. q. 11. Barb: in remiss. f. 24. num. 12.* Verum ubi hoc decretum non est receptum usu, non obligare monet *Sanch. c. 3. num. 4. Unde resolvitur:*

I. Non tenentur ad dictam professionem pro-

provisi de Canonicatibus in Ecclesiis tantum²²
Collegiatis, vel de Beneficiis tantum simplici-²²
bus.

II. Etsi probabile sit, hanc professionem²²
posse fieri per procuratorem, ut docet *Azor*,²²
Nav. & *Sanch.* probabilius tamen est, teneri per-²²
sonaliter, ut docet *Fill. n. 96.* Ratio est, tum,²²
quia aliàs non videtur fieri satis juramento,²²
quod personaliter faciendum esse docet *Glossa*²²
apud *Fill.*; tum quia ita decidit *Rota* apud *Garz.*²²
l. 3. de benef. c. 3.

A D D E N D A.

Q. 8. Quid notandum sit circa obligationem fidei 42
eliciendæ, quando tentatio urget. R. Hoc unum,
quod sit quidem illa obligatio, si tentatio aliter
vinci non possit, cum quisque de jure naturæ te-
neatur suæ salutis prospicere: putant tamen mul-
ti hoc plerumque intelligi de tentatione exter-
na, v. g. si Tyrannus urgeat ad negandam fidem,
nam interna tentatio communiter oriri solet ex
scrupulis, & augetur per sollicitum timorem eli-
ciendi tales actus fidei, unde tunc consultius erit
cogitationes alio divertere, aut saltem, si quis a-
ctum fidei elicere velit, non cogat se circa obje-
ctum, de quo tentatur, in actuali enim & ferven-
ti tentatione melius est ab illo abstrahere, sed eli-
ciat in genere, dicendo, credo omnia, quæ Deus
dixit & Ecclesia proponit credenda &c. vide di-
cta l. 1. n. 551.

Q. 9. Quid addendum sit circa 4: prop. ab Inn. 43
XI. damnatam. R. Propositio sic habet, *Ab infide-*
litate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione
minis

D

minis

minus probabili. Ex hac damnatione certum est infidelem non excusari, si non credat, quando nostra fides ipsi proponitur ut probabilior, quamvis sua infidelitas ipsi adhuc videatur probabilis: sed cum secundum dicta n. 6. ad credendum requiratur certitudo & evidentia de revelatione Dei, ex qua formetur Judicium certum & evidens, quod mysterium propositum prudenter possit & debeat credi, hinc difficultas est in explicando sensu illius damnationis, pro quo fit,

44 §. 1. *Bann: Gonet, Lumbier & alii apud Carden:* in 2. crisi d. 15. n. 97. dicunt, ad credendum sufficere, quod nostra fides infideli appareat probabilior, adeoque ad credendum sufficere evidentiam majoris probabilitatis. *Contra* est, quia quando est evidentia majoris tantum probabilitatis, est tantum probabilis notitia revelationis, cum qua notitia stare potest formido, ne Deus non sit locutus, quod enim tantum est probabilius, non egreditur fines probabilitatis, & consequenter non est certum, ergo circa illud stare potest simul dubium vel formido de opposito, atqui, ex dictis n. 6., ad credendum non sufficit notitia tantum probabilis revelationis, sed requiritur certitudo, excludens omnem formidinem de eo, quod Deus non sit locutus, ergo.

45 §. 2. *Hozes apud Carden. d. 5. n. 39.* dicit talem infidelem non posse quidem adhuc credere positivè, ideo tamen non excusari, quia tenetur deserere suam infidelitatem, & implere præceptum negativum fidei, quod est abstinere ab erroribus in fide. *Contra* est, nam imprimis potest meritò formidare & dubitare de hoc, an sua se-

cta

ita fit falsa, & consequenter potest dubitare de veritate nostræ fidei, habet enim tantum probabilem notitiam de falsitate suæ, ergo non tenetur ad præceptum negativum fidei, quod prohibet, ne etiam dubitemus de veritate nostræ fidei. Deinde si in eo casu tenetur deserere suam sectam, ideo erit, quia debet iudicare illam esse falsam, hoc autem non iudicat certo, alioquin non posset ipsi apparere ut probabilis, ergo iudicat probabiliter tantum, ergo etiam habet formidinem, ut sit vera, & consequenter eam non deseret, quia perget iudicare, quod sit probabilis.

§. 3. *Filguera* apud *Carden.* n. 32. dicit ideo 46 non excusari, quia mysteria nostræ fidei sunt evidenter credibilia. *Contra* est, quamvis sint evidenter credibilia secundum se, & etiam respectu illius, cui sufficienter proponuntur, non tamen sunt evidenter credibilia illi, cui proponuntur ut probabiliora tantum, quia cum majori probabilitate adhuc stat formido de opposito, ergo infidelis, qui non potest habere nisi majorem probabilitatem de iis, necdum tenebitur credere.

§. 4: *Eliz.* l. 5. q. 8. §. 5. docet teneri credere, 47 quamprimum ipsi fides nostra promulgatur, unde si statim fidem non admittat, peccaturum peccato formali ignorantia, etiam nesciendo quid faciat. *Contra* est, nam temerarium est credere cuivis quidvis dicenti, ergo licitum est tantisper suspendere assensum, dum motiva examinauerit & credibilitatem agnoverit. Deinde si Calvinista veniat ad Judæum annuntians ei fidem suam, aut Judæus ad Calvinistam, nec Cal-

vinista, nec Judæus tenetur statim credere, ergo nec tenebitur, licet Catholicus ei fidem suam annuntiet, suppono enim non esse pro uno majora signa credibilitatis quàm pro altero, hinc S. Th. 2. 2. q. 1. a. 4. ait, quod licet non videantur mysteria fidei in se, tamen videantur in ratione credibilium, non enim, inquit, crederet, nisi videret ea credenda esse, vel propter signorum evidentiam, vel propter aliquid hujusmodi: & ideo etiam Christus Joan: 15: ait, Judæos peccatum non habituros, si signa non fecisset, quæ nemo alius fecit.

48 §. 5. Sensus propositionis damnatæ videtur esse hic, quòd infidelis, qui non credit, dum habet majorem probabilitatem pro fide nostra, ideo non excusetur ab infidelitate, quia est in ignorantia vincibili circa fidem nostram, & ex culpa sua caret certitudine requisita ad credendum, eò quòd non adhibeat diligentiam in inquirendo: hoc ipso enim, quòd nostra fides ei appareat ut probabilior, cum fides vera sit de necessitate mediæ ad salutem, tenetur inquirere in argumenta pro & contra, quòd si faciat, mysteria fidei nostræ facile apparebunt ei esse evidenter credibilia; itaque talis infidelis non tenetur determinatè ad credendum, nec ideo præcisè peccat, quòd, quamdiu habet majorem tantum credibilitatem, hoc ipso statim non credat, sed tenetur vel ad credendum, quantum potest, vel ad adhibendam majorem in inquirendo diligentiam; ideo autem peccat, quia ex culpabili negligentia non credit, uti oportet, cum negligat adhibere diligentiam, quâ positâ acquireret certitudinem, & Deus adderet illustrationem intellectûs ac piam inclinationem voluntatis, ficque

ficque crederet. Quòd si talis infidelis eum ejusmodi probabilitate deprehenderetur in articulo mortis, neque haberet tempus vel potentiam diligentius inquirendi, teneretur Deum rogare pro illustratione intellectus, quam Deus, qui omnes vult salvos fieri, non negaret facienti, quod in se est, per hanc autem illustrationem transfiret illa probabilitas in certitudinem: ita quoad omnia *Carden: d. 5. c. 2. & d. 15. c. 7.*

§. 6. Ex his facile intelligitur, quomodo 49 hæreat damnatio hujus 4. prop., & 21. n. 6. relata, nam 21: dicebat probabilitatem sufficere ad credendum; ex damnatione autem hujus 4: non potest inferri, quòd probabilitas aut etiam quòd major probabilitas sufficiat ad credendum, sed tantum infertur, quòd quando est major probabilitas, infidelis non excusetur, si non credat, eò quòd teneatur magis inquirere, per quod acquireret, ut credat.

§. 7. *Busenb.* hic dicens hæreticum, quamdiu suam sectam judicat esse æquè credibilem, non teneri credere, tantum vult non teneri determinatè credere, tenetur tamen ulterius inquirere, quia pro sua secta non habet evidentiam, ergo cum teneatur credere, tenetur in una Religione quærere evidentiam, quam inveniet in Catholica, si indifferenter examinet: è contrà quamvis nobis incidat cogitatio, an non fortè fit aliqua alia Religio vera, nõ tenemur examinare aut inquirere, sed tenemur talem cogitationem positivè repudiare, quia pro nostra fide habemus evidentiam saltem moralem, nam qui notas veræ Ecclesiæ considerat, omnino dubitare non potest.

80 Q: 10: Quid addendum sit circa alias propositiones hic damnatas. R. Seqq.

§. 1. Propositio 16: ab *Innoc. XI* damnata est hæc, *fides non censetur cadere sub præceptum speciale & secundum se.* Hæc damnatio confirmat illa, quæ dicta sunt n. 1. circa propositionem 1: ab *Alex. VII* damnatam, neque opus est aliquid addere, nisi hoc, quod notat *Card. d. 11. n. 26.*; nempe certum esse, quod præcepto speciali obligemur ad fidem, non tantum præcepto negativo prohibente dissensum, dubitationem & formidinem in fide, sed etiam affirmativo obligante positive ad eliciendum actum fidei, uti constat ex propositione ibi relata: *Innocentius* autem faciens in suo decreto mentionem *Alexandri*, in eodem sensu loquitur cum illo, uti notat *Carden. n. 29.*

51 §. 2. Propositio 17: ab *Innoc. XI* damnata est hæc: *satis est actum fidei semel in vita elicere.* Ex hac damnatione constat, necesse esse sæpius in vita elicere actum fidei: abstrahitur autem hic, an id necesse sit necessitate mediæ an præcepti; item an sit necesse per se ratione ipsius præcepti fidei, an autem per accidens ratione præceptorum spectantium ad alias virtutes, secundum dicta à n. 14. qualiscunque enim & undecunque sit ea necessitas sæpius eliciendi actum fidei, propositio damnatæ contradictoria est vera, nempe quod non sit satis semel actum fidei in vita elicere; & satisfiet præcepto fidei ex quacunque tandem causa vel occasione ponatur actus fidei: probabilius autem est præceptum fidei non obligare per se omni die festo, uti volunt aliqui; neque illis festis, quibus aliqua fidei mysteria celebrantur, uti alii volunt, quorum opinionem *Oviéd.*

cont.

cont. 7. n. 73. dicit passim rejici, non enim datur
 sufficiens fundamentum ejusmodi obligatio-
 num: est tamen obligatio illis temporibus, quæ
 breviter notat *Busenb.*; fusiùs *Sanch.* in Dec. l. 2.
 c. 1. Debere frequenter elici, probat multis ex
 Scriptura, PP: & ratione *Carden.* d. 11. à n. 51.,
 imprimis, quia dum nobis occurrit objectum à
 Deo revelatum, reverentia divinæ locutioni de-
 bita postulat, ut assentiamur: deinde quia non
 possumus diu permanere absque mortali, nisi
 frequenter nos excitemus per fidem & spem;
 quod etiam fatetur *Lug.* d. 13. n. 45.; & insinua-
 re videtur *Apost.* ad Rom. 1. v. 17. *justus autem ex
 fide vivit.* Denique quia tenemur continuo vivere
 christianè, hoc autem non facit, qui non credit
 frequenter, cum præcipua actio vitæ christianæ
 sit credere: Unde *Lug.* n. 23. dicit fidelem teneri
 toties repetere actum fidei, quoties satis sit, ut
 moraliter dicatur habitualiter scire objecta cre-
 denda & profiteri Religionem christianam: no-
 tantque communiter Authores, Episcopis, Pa-
 trochis, Doctoribus, Concionatoribus, Confes-
 sariis plura & magis explicitè esse credenda, quàm
 cæteris, quia non aliter poterunt suo docendi
 officio satisfacere, potestque de hoc videri *Con.*
 d. 14. d. 10. Hi tamen actus fidei concomitanter
 elici possunt, quando quis se signat cruce, audit
 Missam, recitat credo &c, uti n. 27: insinuatum
 est, hinc non est ratio, cur quis se ideo scrupulosè
 divexet (: quamvis consultissimum & maximè
 utile sit sæpe elicere explicitè & reflexè, ut n. 29.
 in fine dictum est:) & ideo *Lug.* n. 45. ait, cum
 materia honestè & inhonestè operandi frequen-
 ter occurrat, non esse dubitandum, quin homo,

qui fidem christianam toto corde amplexus est, plusquam sufficienter satisfaciat præcepto fidei.

52 *Q. 11: An ille specialiter obligetur præcepto elicendi fidem, qui per hæresim vel aliud peccatum infidelitatis amisit habitum fidei.* R. Affirmat cum aliis multis *Ovied. cont. 7. n. 69.*, & probabiliter, si enim teneatur adultus, qui nunquam credidit, multò magis talis, qui fidem propriâ culpâ abiecit: tenetur autem de præsentis five primo quoque tempore, quia quando præcepta non determinant tempus, censentur obligare pro præsentis, uti l. 1. n. 587. dictum est. Cur autem non sit similis obligatio ad statim pœnitendum post peccatum, dicetur de pœnit: & videri potest *Arr. d. 12. à n. 23.*

53 *Q. 12. Quid addendum sit circa obligationem professionis fidei.* R. Hoc unicum, nempe præceptum, quo ex *Bulla Pii V.* tenentur facere professionem fidei omnes promovendi in Doctores, Magistros, Professores, à Congregatione Cardinalium extensum esse etiam ad eos, qui docent Grammaticam aliasque artes liberales, licet eas non tradant in scholis publicis, ideoque observari debet, ubi usu receptum est.

Q. 13: An præceptum affirmativum credendi sit naturale an positivum. R. In quantum obligat ex virtute fidei, dicunt *Hurt: & alii cum Ovied. n. 66* esse tantùm positivum divinum; docet tamen valde probabiliter *Lug. d. 13. à n. 2.* saltem obligationem juris naturalis esse, ut in communi credatur, quod Deus dicit, supposito quòd aliquid dicat, adeoque præceptum credendi esse etiam naturale, non eo sensu, quasi sequatur ex constitutione naturæ secundùm se consideratæ, sed
quia

quia connaturaliter sequitur ex constitutione ordinis supernaturalis, in quo Deus aliqua revelare debebat, uti rectè explicat *Maur: q. 144. n. 8.*, ratio enim dicitur, quòd reverentia Deo debita exigat, ut si loquatur, ei aliquàdo saltè credatur. Deinde in quantum fides prærequiritur ad spem, Charitatem vel Contritionem, ad quarum virtutum actus sæpe est obligatio ex jure naturæ, sic per accidens & ratione talium virtutum potest ad fidem esse obligatio ex jure naturæ. Denique præceptum addiscendi aliqua, etiam ex illis, quæ credi debent, v. g. Pater noster, Symbolum. Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, numerum Sacramentorum, est præceptum ecclesiasticum, uti rectè *Az:*, hac tamen notiã suppositâ est præceptum divinum illa credendi: quæ omnia pluribus deducit *Lug: à n. 153.*

C A P U T III.

An aliquando liceat exteriùs fidem veram negare, aut falsam profiteri.

Resp. Nullo casu licet, five voce, five alio signo fiat, dicente Christo: *qui me negaverit coram hominibus, &c.* Interim verò etsi licitum non est mentiri, seu simulare quod non est, licet tamen dissimulare quod est, five tegere veritatem verbis, aliisve signis ambiguis, & indifferentibus, ob justam causam, & cum non est necessitas fatendi, *Est com. S. Tho. Kon. di. 15. du. 2. nu. 9. Laym. l. 2. t. 1. c. 11. Unde resolvuntur.*

I. Rogatus de fide in odium religionis, five publicâ auctoritate, five privatâ, nullo modo potest, utendo restrictione mentali aut verbis

ambiguus, ita respondere, ut præsentibus videatur fidem negasse : multò minus dicere, se esse hæreticum, vel Calvinistam, vel non Catholicum. *Azor, Fill. tr. 22. n. 67.*

55. *cū sept.* II. Qui rogatus, seu privatâ, seu publicâ auctoritate, vel tacet, vel respondet obscure, vel ait se nolle respondere, se jure non rogari, non teneri se, nec velle aliis dicere, quid ipse credat, ac simili modo tergiversatur, non videtur negare fidem, sed nolle prodere : Unde si sic potest molestâ inquisitione liberari, licet, ut habet *Kon. l. c.* Generatim enim verum non est, quòd interrogatus auctoritate publicâ, teneatur positivè fidem profiteri, nisi quando id necessarium est, ne præsentibus videatur fidem negasse. *Kon. Nav. Azor. Sanch. Bec. c. 9. qu. 4.*

60. III. Non negat fidem, sed prodit, qui fugit : quod etsi liceat, non tamen Pastori, tunc cum ejus operâ oves indigent : uti contrâ, si eis consultius est, ut ad tempus se subducatur, & in bonum eorum reservet, tenetur fugere. *Regin. l. 17. n. 26. Bec. c. 9. Fill. n. 75. & c.*

IV. Si quo casu tacere esset negare, tunc id non liceret : v. g. si aliis rogatis, an fidem negare vellent, iisque respondentibus, quòd non, tu taceres. *Ibid. v. Bon. l. c. Lay. l. 2. t. 1. c. 11. Tol. l. 4.*

58.
64. V. Si princeps generali lege jubeat, ut fideles se prodant gestato signo, vel sistendo se, vel aliter, non tenentur ; cum nemo teneatur verum dicere, nisi specialiter rogatus. Excipe, nisi ex sint circumstantiæ, ut hoc ipso, quòd se non prodant, videantur fidem negasse : ut v. g. si quidam antea noti essent, & tunc ex hoc putarentur

rentur defecisse. *Sanch. Bec. Reg. Fill. n. 88. &c.* 33

VI. Cùm non rogaris de fide, non solùm licet, sed sæpe melius est ad Dei honorem & utilitatem proximi, tegere fidem, quàm fateri; ut si latens inter hæreticos plus boni facit; vel si ex confessione plus mali sequeretur, v.g. turbatio, necesse, exacerbatio Tyranni, periculum defectionis, si torquereris, Unde temerarium plerumque est offerre se ultro. *S. Tho. Sanch. Lay. 6. 11. num. 2.* 33

VII. Redimere pecuniâ, ne de tua fide fiat inquisitio, licitum est; & sæpe magna virtus discretionis est, vitam ad Dei gloriam servare, ac fidem tegere modis licitis. 33

VIII. Talis modus non est, uti vestibus aut signis infidelium, quæ alium usum non haberent, quàm quòd essent signa professiva falsæ religionis seu cultûs; uti essent vestes, quarum usus est in sacrificiis, item incensio thuris, aut genuflexio coram idolo: item sumptio cœnæ hæreticæ, &c. *Sanc. l. 2. c. 4. Fill. n. 7. 8. &c. & comm.* 33

IX. Licitus autem modus est, quando subest causa, (ut v. g. ad evitandum grave periculum, ad obtinendam victoriam, eludendos hostes) uti vestibus & signis infidelium, quæ alium aliquem usum habent quàm profitendæ religionis; quales sunt vestes talis nationis, (non religionis) quibus uterentur, etsi converterentur; ut sunt vestes, & signa nationis Turcicæ. Quod verum est, etsi sint vestes ipsorum religiosorum, dummodo non habeant peculiare signum profitendi erroris, sed sint tantùm indicium nitidioris cultûs, ut saga Prædicantium in Germania; vel eminentioris vitæ inter suos, ut togæ Bon-
ciorum

ciorum in Iaponia. Idem dicendum est de si-
 gnis, quibus Iudæi utuntur, v. g. flavo annulo
 in pallio, Francofurti, &c. quia hæc sunt signa
 merè politica, & distinctiva unius generis ho-
 minum ab alio, & non propriæ professivæ fidei;
 Quæ sententia probabilis est, v. *Sanch. 2. mor. c. 4.*
Bec. 2. 2. c. 9. q. 5. d. 6. Lay. l. 2. t. 1. c. 11. n. 4. Kon.
 contra *Caj. Navar. Toletum.*

63.

X. Licitus item modus est, cum Catholicus
 transit per loca hæretica, & periculum grave ei
 imminet vitæ v. g. vel bonorum, (non tamen, si
 derisio tantum, vel vexatio, ut habet. *Bec. c. 9.*)
 ad dissimulandam fidem, vesci carnibus die
 prohibito; quia præceptum Ecclesiæ non obli-
 gat sub tali periculo: Neque hoc est fidem ne-
 gare, cum esus carniæ non sit institutus ad
 professionem religionis; & Catholici etiam ma-
 li, & gulosi id faciant. Si tamen ex circumstan-
 tiis fieret signum professivum fidei, ut si v. g. in
 odium fidei convivæ statuerent, ut qui est hostis
 fidei Pontificiæ, comedat carnes; peccaret con-
 tra fidem, qui ederet sine protestatione: secus,
 si protestaretur. *Bon. Azor. Bec. & com. l. c.*

65. 66.

XI. In Germania audire conciones hæretico-
 rum, deducere funus, assistere baptismo pro pa-
 trino, non habentur signa professivæ fidei, vel
 communionis cum hæreticorum sacris. *Fill. n.*
85. Azor. Sanch. ll: cc. Unde seclusis aliis, v. g.
 scandalo, periculo, prohibitione, &c. si ex justa
 causa fiant, licent. Imò patrinum fieri talis in-
 fantis, videtur potius optandum, seclusis aliis,
 quia non est aliud, quàm obligare se ad eum o-
 lim erudiendum in fide Catholica.

XII. Infidelium & hæreticorum sacris non li-
 cet

cet ita interesse, ut eis communicare censearis; ^{cc}
 alioquin licet, v. g. ut quis spectet tanquam co-²³
 mœdiam, aut famulatum præstet politicum do-²⁸
 mino suo, exemplo Naaman Syri, de quo *v. Bec.*²²
Fill. Sanch. l. c. Lay. l. 2. t. 1. c. 11. ²⁰

XIII. Si Princeps hæreticus mandet sub gra-²⁰
 vissima pœna omnibus subditis, adire concio-²⁰
 nes hæreticorum, etiamsi verbis dicat, se hac re²⁰
 aliud nihil exigere, quàm obedientiam civilem.²⁰
 nec velle cogere, ut à fide discedant; cùm tamen²⁰
 re ipsa contrarium velle videatur, (nam obedi-²⁰
 entiam suorum aliter exercere potest) & hæc²⁰
 res ex se apta fit Catholicos paulatim perverte-²⁰
 re, & insuper conciliare auctoritatem hæresi, ac²⁰
 vilipensionem veræ fidei, non licet obedire. At-²⁰
 que ita bis rescriptit Anglis *Paulus V.* apud²⁰
Sanch. l. 2. c. 4. n. 27. Fill. n. 86. & Azor. ll. cc. ²⁰

XIV. Catholici viventes inter hæreticos, si ex²⁰
 præcepto Magistratûs contrahant Matrimoni-²⁰
 um coram ministro hæretico, peccant contra²⁰
 fidem; etiamsi contraxerint antè, vel contractu-²⁰
 ri sint postea coram Sacerdote Catholico. *Kon.*²⁰
*d. 15. d. 3. Palaust. 4. d. 1. p. 12. num. 12. 13. 14.*²⁰
 testaturque contrahens cæremoniâ illâ, se illum²⁰
 agnoscere veræ fidei Ministrum, quæ sunt in-²⁰
 trinsecè mala, *Mald. 2. 2. q. 2. a. 3.* quia auctoritas²⁰
 Ministri, & consequenter doctrinæ ejus augetur²⁰
 concurraturque ad ritus hæreticos, quos Mini-²⁰
 ster isto actu exercet: Licitè tamen contrahunt²⁰
 coram Magistratu civili, vel potius testantur se²⁰
 contraxisse, modò priùs vel posteriùs ritu Ca-²⁰
 tholico contrahant; quia hæc actio est instituta²⁰
 ad finem politicum, ut conjuges habeantur, &²⁰
 proles non censeantur illegitimæ. ²⁰

A D.

A D D E N D A.

55 Q: 14. Quid notandum sit circa propositiones hic damnatas : &c. Seqq. In Concilio Romano sub Cornelio Papa (: uti habet *Baron.* ad annum 254.) damnata est hæc propositio tanquam hæretica contra Elifaitas, licitum est exterius fidem negare in stante persecutione, & sufficit eam in animo suo interius retinere. Anno 1679 *Innoc. XI* damnavit hanc propositionem 18., si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno. Pro cuius explicatione, ne quis occasionem errandi habeat ex doctrina *Busenb. ad n. 2.*, notanda sunt aliqua ex *Carden. d. 12.*

56 §. 1. Sensus propositionis ab *Innoc.* damnatæ est hic: quando quis à publica potestate interrogatur de sua fide, per se loquendo non peccat, si fileat: Hic sensus est falsus & damnatus: è contra verissimus est iste sensus contradictoriè oppositus, quando quis à publica potestate interrogatur de sua fide, per se loquendo peccat, si fileat, quamvis per accidens possit non esse peccatum. Ratio autem primæ partis est, quia quando quis interrogatur à potestate publica, cum illam non audeat eludere, dicendo v. g; quid ad te? cur me interrogas? si fileat, illud silentium non tam erit contemptus personæ interrogantis, quàm fidei, unde filens in illis circumstantiis, per se & regulariter, dat signum, vel negatæ fidei, vel suæ erubescentiæ ob fidem, vel timoris pœnæ, ob quem nolit in circumstantiis ita fidei præjudicantibus confiteri Christum, aut saltem communiter

muniter dat grave scandalum , adeoque per se est illicitum tale silentium : id exprimit *S. Thom.* 2. 2. q. 3. a. 2. his verbis , *confiteri fidem non semper nec in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco & tempore , quando scilicet per omissionem hujus confessionis subtraheretur honor debitus Deo , & etiam utilitas proximis impendenda , puta , si aliquis interrogatus de fide taceret , & ex hoc crederetur , vel quòd non haberet fidem , vel quòd fides non esset vera , vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à fide : addit ad 1. , dicendum , quòd finis fidei , sicut & aliarum virtutum , referri debeat ad finem Charitatis , qui est amor Dei & proximi , & ideo quando honor Dei vel utilitas proximi hoc exposcit , non debet esse contentus homo , ut per fidem suam ipsi veritati divinæ jungatur , sed debet fidem exterius profiteri. Ratio 2. partis est , quia posset per accidens & in casu rariore non esse illicitum filere , si nempe nullum ejusmodi inconveniens sequeretur ex illo silentio : imò possunt dari multi casus , in quibus filere fit confiteri fidem , v. g. si interrogatus de fide in Christum fileat , & crucifixum reverenter osculetur , aut suum collum exporrigat gladio ; item si duo interrogentur , an sint catholici , & unus respondeat , sumus , alter verò fileat , vultu , uti antè , composito ; item si interrogatus taceat & rideat ad verba minasque Tyranni ; tale illorum silentium est virtualis confessio fidei , unde non est damnatum , quòd in ejusmodi casibus licitum sit filere.*

§. 2. Si quis taceat interrogatus à persona privata , pari modo peccat , si hoc silentium sit fingnum negatæ fidei , vel erubescentiæ de confitenda fide , vel infirmi timoris , vel si per hoc detur scandalum ; negare enim fidem , vel eam erubescere,

scere, aut dare signum timoris tanti, ut potius quis vellet fidem quam vitam relinquere; item proximo dare occasionem ruinæ, hæc omnia sunt intrinsecè mala, neque pro hoc est disparitas, siue persona publica interroget siue privata: & hoc vult *S. Thom.* ad 2., ubi universaliter sic ait, *in casu necessitatis, ubi fides periclitatur, quilibet tenetur fidem suam aliis propalare, vel ad instructionem aliorum fidelium siue confirmationem, vel ad reprimendam infidelium insultationem.* Quia tamen filere ad interrogationem personæ privatæ saepe potius est contemptus personæ quam fidei ipsius, hinc quandoque fileri poterit, si tacitè vel expressè significetur hic contemptus personæ interrogantis & non fidei ipsius, unde poterit dicere, quid ad te? aut etiam omnino filere, contemptum ridendo, quasi diceret, non habes jus interrogandi.

58 §. 3. Si potestas publica decretum faciat in odium fidei, ut qui sunt Catholici, se sistant & manifestent, manet probabile cum *Busenb.*, quòd Catholici non teneantur se sistere, nam licet ibi sit decretum potestatis publicæ, tamen non censetur esse interrogatio, nisi persona nominatim & in particulari rogetur, quia nemo propriè in generali interrogatur: sic autem vocatus propter odium fidei non tenetur obedire, ita *Suar. Lug. Con. & Castrop.*

59 §. 4. Si quis interrogetur, non in odium fidei, sed in odium personæ, quam interrogans vult vexare, *Con: Lorca & Castrop.* d. 1. p. 14. n. 3 dicunt, dummodo non censeatur negare fidem, nec det scandalum, posse filere ac dissimulare, quia ibi non agitur causa fidei, nec patitur Dei honor, nec

nocetur

nocetur proximo; & parum faceret ad positivum Dei honorem, si in his circumstantiis manifestarem me esse catholicum: è contrà si potestas publica interroget in alium finem honestum, uti si in Belgio interroget Princeps Catholicus Titium, an sit catholicus, volens eum promovere ad aliquod officium, Titius tenebitur fateri, quia quamvis hæc interrogatio non fiat in odium fidei, tamen agitur causa fidei. Vide *Carden. n. 37.* Possunt etiam de illis omnibus videri *Arr. d. 21. l. 2. & 3. Ovied. cont. 8. p. 3. Lug. d. 14. à n. 37.*

§. 5. Objici hìc solet: potest quis etiam publicà auctoritate interrogatus declinare confessionem fidei per fugam, ergo etiam per silentium. *R. N. Conf.*, fugiendo exercitè fatetur fidem, non item filendo.

Inst. Talis interrogans non est legitimus Judex respectu quæstionis fidei, ergo non est obligatio illi respondendi. *R. N. Conf.*, cùm enim communiter habeatur pro habente auctoritatem publicam, debet ut talis respici ac honorari, & aliàs sequeretur idem despectus Dei, negatio fidei, scandalum proximi: Adde, quòd saltem de fatenda tum fide sit speciale præceptum Dei, uti nobis declaravit Ecclesia.

Q. 15. *Quando nam præterea censeatur vel non censeatur quis negare fidem.* *R. §. 1.* Si quis neget se Papistam aut Romanistam apud eos, qui per illa nomina intelligunt sectatorem fidei Ecclesiæ Romanæ, censeatur implicite negare fidem, uti cum communi *Steph. tr. 3. d. 1. n. 38.*; an autem hìc pro diffimulanda fide licitum sit uti verbis ambiguis, nõ cõveniunt Authores, negat *Veriuis in past. miss. t. 3. a. 2. & Arsdok. t. 2. p. 3. t. 3. q. 5.*

E

quia

quia est contra honorem Dei, veritatem fidei, & Ecclesiæ auctoritatem, permittere se apud audientes haberi pro hæretico. *Conf:* nam qui verba ambigua proferret, quæ apud audientes significarent blasphemiam aut contumeliam, licet ipse alium sensum in mente haberet, tamē deberet censeri blasphemus & contumeliosus, ac ipsa læderet honorem Dei & proximi, ergo hic à pari censeri deberet hæreticus, & re ipsa peccaret contra fidem. Oppositum tenent *Sanch.* in Dec. l. 2. c. 4. n. 6. *Azor, Ban: Nav: Con. Suar. Laym: Fill: Tann: Marchant: Sangall: Reiffenst:* cum *Castrop.* d. 1. p. 13. n. 4., qui dicunt ex gravi causa licere hic uti verbis ambiguis seu æquivocis, ac etiam restrictione non purè mentali, sicut ista quandoque licita sunt in aliis materiis, supponendo semper, quòd non ideo negetur fides, nec patiatur debitus Deo honor, nec detur scandalum proximo, sicque tantum permittatur error in audientibus; sed hæc omnia difficulter adierunt: unde non videtur audiendus *Gobat* t. 11. n. 609. neque ejus *vindex*, dicentes catholicum à Calvinista interrogatum, an sit reformatæ religionis; aut à Lutherano, an sit Evangelicæ, posse affirmare, quia religio catholica est in multis reformatæ, etiam per *Trid:* de Reform: & revera est Evangelica, *Contrà* enim est, quòd hic circumstantiæ simul significant interrogari de reformatione Calviniana vel Evangelica, id est, Lutherana fide, ergo id affirmare non potest. Vide tamen *Vind: Gob:* prop. 20., qui conatur excusare.

62 §. 2. Qui testimonia, salvos conductus aut alias immunitates obtinent, ideo validas vel utiliores, quia in illis exprimitur, quòd sint Religionis

gionis alterius à Romana, moraliter negant fidem & simulant falsam Religionem, ideoque peccant mortaliter, uti rectè *Pet. March. t. 2. t. 2. t. 2. f. 5. q. 3. d. 2. & Veriuis a. 12.*

§. 3. Sive generaliter sive in particulari mihi 63 præcipiatur, v. g. ut claudam officinam & abstineam à servilibus, die, quo acatholici habent festum vel preces, si adsit metus gravis damni, obedire possum, quia per hoc non censeor approbare festum vel finem extrinsecum illorum, ita *Less. in Auct. V. Hereticus cas. 9. Veri. a. 17.*; similiter si etiam publico edicto præcipiatur, ut omnes omnibus diebus comedant carnes, posito quòd edictum non fiat in contemptum fidei vel Religionis, sed tantum ad deprehendos Catholicos, potero diebus prohibitis comedere carnes, ut rectè *Veri. a. 14.* tum enim non censeretur fieri in contemptum fidei, sed ad licitam occultationem personæ.

§. 4. Si aliquis, v. g. ebrius in navi, in qua sunt 64 Catholicos, stricto ense dicat, si quis hìc ex vobis est Catholicus, surgat, à me statim occidendus; rectè cum aliis resolvit *Sanch. n. 6.* neminem, per se loquendo, teneri se prodere, cum nemo censeatur interrogari, secundum dicta n. 58.

§. 5. Si acatholicus sit baptizaturus prolem 65 acatholici *Sanch. Az. Navar. Ledes. Hurt.* putarunt esse illicitum pro Patrino interesse baptismo, sed oppositum est tenendum cum *Laym. l. 5. t. 2. c. 9. n. 6.*, & rationem habet *Busenb.*

§. 6. *Lessius V. Baptismus cas. 1.* docet, non li- 66 cere deferre infantem ad Ministrum acatholicum, ut ab hoc baptizetur, quia sic videtur profiteri illum esse legitimum Ministrum Ecclesiæ;

sed in hoc attendenda est consuetudo patriæ, nam per illam delationem, per se loquendo, tantum proficitur illum esse Ministrum sufficientem ad baptismum validè conferendum, quod verum est: Unde *Lug. d. 14. n. 161.* dicit ob necessitatem gravem excusari posse cooperationem ad petendum baptismum ab hæretico, quæ necessitas ad minus debeat esse tanta, quanta sufficeret, ut posset peti à laico: & reipsa in periculo gravis damni non videtur illicitum, dummodo ea delatio non censeatur esse agnitio Ministri acatholici tanquam personæ sacræ, uti insinuatum est.

67 §. 7. Etiam licitum est honoris vel amicitiae causâ interesse matrimonio acatholicorum contrahendo coram acatholico Ministro, uti habent *Mald. Con: Hurt. Lug. n. 156. Steph. n. 48. Lessius quidem V. Hæreticus cas. 26.* ait non licere adire convivium nuptiale hæreticorum, aut munera dare ad gaudendum vel congratulandum de conjunctione, eò quòd hæc sit irrita, sed ista ratio *Lessii* non tenet ubique, nam ubi *Tridentinum* non est receptum, aut ubi contra illud præscriptum est, talia matrimonia valent, uti suo loco dicitur; & universim ista licebunt saltem honoris vel amicitiae causâ. *Conf.* nam *Lessius* ipse cas. 25. & *Gob. t. 9. n. 474* excusant illos Catholicos, qui pro contrahendo matrimonio ex gravi causa coguntur comparere coram Ministro acatholico, non ob religiosam aliquam ceremoniam, sed purè ob causam politicam, ita ut Minister hic non habeat se veluti Ministrum Ecclesiæ, sed tantum sit veluti persona sæcularis, coram qua contrahentes testentur se matrimonium inire, uti testari possunt coram Magistratu acatholico, ne

eorum

eorum matrimonia in foro externo censeantur illegitima : notant tamen rectè cum *Busenb*: ejusmodi Ministros plerumque comparere tanquam personas sacras, hinc plerumque illicitum esse sic contrahere coram illis : proclamationes tamen, si absit scandalum, fieri possunt in eorum templis, uti & fiunt proclamationes aliorum contractuum.

§. 8. Rectè notat *Less*. cas. 10 & 11., non esse 68
licitum in templis aut conviviiis acatholicorum eorum Psalmos simul canere : item non licere in eorum templis pulsare organum aut alia instrumenta, quia in his videtur esse publica approbatio vel scandalosa communicatio in sacris: si quis tamen pulset organa aut campanas eo tantum tempore, quo ibi congregantur Cives aut Mercatores tractantes de negotiis sæcularibus vel commerciis nullum erit peccatum, uti rectè *Arsdek*. p. 2. t. 6. q. 9. *Layman* quòque l. 2. t. 3. c. 13. n. 5 excusat eum, qui pulsat apud eos organum, aperit templum, si antea fuerit *Ædituus*, & volens se convertere statim non possit ab eo officio discedere ob gravem necessitatem, dummodo signo prodat se illa facere, ut actiones indifferentes sunt, non autem ut ordinantur ad exercitia acatholica : sed etiam in hoc contradicit *Veriuis* a. 9.

§. 9. Qui externè fingit, ac si dubitaret circa 69
aliquem articulum fidei, ne per hoc aliis displiceat, peccat contra fidem, quia externè negat certitudinem fidei, adeoque dicit dubiam, quod est graviter injuriosum divinæ auctoritati.

§. 10. Licitum est promoveri ad gradus ju- 70
ris, medicinæ, artium, in Universitatibus aca-

tholicis, dummodo nihil promittant contra fidem aut bonos mores. ita *Less. Arsdek.* q. 33.

Plura his affinia addentur à n. 95. Et speciatim circa occultationem fidei per gestationem vestium, esum carniū &c.; de quibus *Busenb.* habet breviter, videri possunt *Lug. d. 14. f. 5. Pennaf. d. 9. f. 4. Ov. cont. 8. p. 4. & seqq. Castrop. d. 1. p. 17. Dian. p. 5. t. 7. R. 33. 34.* videndus tamen simul *Veriuis a. 11.*

C A P U T IV.

De infidelitate, & vitiis Fidei oppositis.

D U B I U M I.

Quid, & quotuplex sit infidelitas.

- 71 » **R**esp. I. Infidelitas generatim est triplex. *Pri-*
 » *ma* dicitur Negativa, eorum scilicet, qui ni-
 » hil unquam de fide audiverunt. Quæ non tam
 » est peccatum, quàm pœna peccati; quia si fe-
 » cissent, quod in ipsis erat, Deus fidem eis non
 » abscondisset. *Secunda* dicitur contraria, eorum
 » scilicet, qui fidem sibi sufficienter propositam
 » vel contemnunt, vel ei contradicunt pertinaci-
 » ter; ut hæretici. *Tertia* dicitur privativa, quæ pri-
 » vativè opponatur fidei; & est culpabilis igno-
 » rantia, vel error circa res fidei. *S. Tho. Sanch.*
 » *Vasq. Lay. l. 2. t. 1. c. 12.*
 » **R**esp. II. Infidelitas Contraria, ex triplici
 » modo repugnandi fidei, est triplex, scilicet Pa-
 » ganismus, qui fidei nondum susceptæ; Iudais-
 » mus,

mus, qui fidei susceptæ in typo ; & Hæresis , quæ
fidei susceptæ in veritate , repugnat. Apostasia à
fide revocatur ad hæresin , à qua tantum differt,
quòd Hæresis fit error fidei ex parte tantum
contrarius ; Apostasia verò ex toto. *S. Thom.*
Laym. l. c.

A D D E N D A.

Q: 16. Quando nam deficiat fides in aliquo. R. Re- 72
jectis erroribus, dicemus, quod verum est:

§. 1. Lutherus docuit fidem amitti per quod-
libet peccatum mortale , sed damnatur à *Trid.*
sess. 6. c. 15. Alii putârunt , si desit charitas etiam
deesse fidem , sic *Jansenius I. 5. de gratia Christi c.*
6. col. 5 10 ait nullam *Augustinus agnoscit fidem ve-*
ram atque christianam , nisi ex Dei charitate dimanet.
Repetit c. 7. col. 5 16: nisi amor flectat hominem ad
credendum , non esse veram fidem christianam. Similia
habent alii Doctores Lovanienses: sed *Contra* est,
vel loquuntur de fide habituali, vel de actuali; si
de habituali , damnantur in *Trid. Can. 28. si quis*
dixerit amissâ per peccatum gratiâ (: seu charitate :)
simul & fidem semper amitti ; aut fidem, quæ remanet,
non esse veram fidem, licet non sit viva ; aut eum, qui fi-
dem sine charitate habet, non esse christianum , anathe-
ma sit. Si loquantur de actuali, damnantur ab A-
postolo. 1. ad *Cor. 13. , si habuero omnem fidem, ita*
ut montes transferam, charitatem autem non habuero,
nihil mihi prodest. Hinc *S. Aug. l. 15. de Trin. c. 18. ,*
fides juxta Apostolum sine charitate esse potest. Da-
mnantur etiam ab *Alex. VIII.* in hac propositio-
ne 12: , quando in magis peccatoribus deficit omnis a-
mor , deficit etiam fides ; & etiam si videantur credere ,
non est fides divina sed humana. Ratio est, quia po-

test homini non habenti Charitatem evidenter proponi authoritas Dei interposita, v. g. pro Incarnatione, hic homo poterit ex eo motivo firmissimè assentiri, assensus autem ille non erit nisi fidei divinæ, cum moveatur authoritate Dei, ergo sine Charitate potest dari assensus fidei divinæ. Idem apertè significat *Trid.* c. 6., ubi exponens modum, quo etiam magni peccatores disponuntur ad justificationem, dicit primò excitari ad fidem ex auditu concipiendam, tum terri metu pœnarum, deinde per spem converti ad Dei misericordiam, denique incipere illum diligere tanquam omnis justitiæ fontem ergo ex mente *Trid.* priùs creditur, quàm diligatur Deus.

73 §. 2. Fides amittitur per peccatum infidelitatis, uti habet *Trid.* c. 15.; per infidelitatem autem communiùs intelligitur peccatum mortale, quod est directè contra fidem, & opponitur objecto formali illius: Unde probabile est non amitti per ignorantiam fidei etiam crassam & affectatam, quamvis per eam peccetur mortaliter contra fidem, quia non est simpliciter infidelitas opposita objecto formali fidei.

74 Q: 37. *An omnes actiones Infidelium sint peccata.*
R. Id docuit *Jans.* l. 3. de gratia Christi c. 2. col. 306. probavimus fusè in præcedentibus nullum opus, quod non sit peccatum, ab infidelibus posse fieri. Idem habet c. 21. col. 306. secuti sunt *Sinnichius* & alii: sed Contrà est, nam inter propositiones Bajanæ damnatas à *Pio V. Greg. XIII. Urb. VIII* est hæc 25.; omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia: Erat autem aliquorum fundamentum, quia omnis actio peccatoris est peccatum, sed inter easdem Bajanæ damnatas est

est hæc 35. omne, quod agit peccator vel servus peccati, peccatum est. 40: In omnibus suis actibus peccator servit dominantī cupiditati. Similiter inter damnatas ab Alex. VIII hæc est 8: , necesse est Infidelem in omni opere peccare. Conatur quidem Sinnichius ostendere aliqua opera Infidelium posse esse bona, eò quòd possit eis lux à Deo immitti, per quam ad Deum opus dirigant, sed neque hoc negat Bajus, in cuius sensu damnata est propositio: itaque dicendum, non omnia opera Infidelium esse peccata, quia possunt ex fine honesto elicere actus, v. g. succurrere miseris, obedire Parentibus &c., quæ nemo prudens dicet esse peccata: hinc inter Bajanæ damnata est hæc 37: , cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis omnibus ortum ducit, agnoscit.

Opponunt S. Aug. l. 4. contra Julia: c. 3., qui 75
Juliano quærenti, si Gentilis nudum operuerit, nunquid quia non est ex fide, peccatum est? respondet: prorsus in quantum non est ex fide, peccatum est, non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum. R. S. Thom. 2. 2. q. 23. a. 7. ad 1. rectè sic explicat, actus Infidelis, in quantum est Infidelis, semper est peccatum, etiamsi nudum operiat vel quidquid aliud huiusmodi faciat, ordinans ad finem suæ infidelitatis. Similiter S. Aug. eo sensu virtutes Philosophorum vocat vitia, quo opus carens fine debito & necessario dicitur defectuosum seu vitiosum.

Q: 18. Ancertum sit, quòd infidelitas purè nega- 76
tiva sit inculpabilis. R. Esse certum, nam etiam inter Bajanæ est hæc 68. Infidelitas purè negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

Ratio autem est , quia certum est omne peccatum debere esse voluntarium , ergo cum infidelitas negativa nullum habeat adjunctum actum voluntatis , qui intendat vel negligat eam removere , certum est non esse peccatum. Quæ contra objici possent , abundè soluta sunt l. 1. à n. 720. & 727.

77 *Q. 19. Quam potestatem habeant Ecclesia & Principes Catholici circa Infideles. R. §. 1.* Ecclesia secundum Cap: *Gaudeamus* , de divortis , non habet directam potestatem in Infideles non baptizatos , nam Christus dedit Petro potestatem tantum in Oves ingressas ovile , ideoque etiam *Trid. s. 14. c. 2.* dicit Ecclesiam non posse in illos exercere Judicium , secundum illud *1. ad Cor. 2. quid mihi de iis , qui foris sunt , judicare ?* & consequenter nec poterit eos punire. *Si Dicas* , posse defendi jus innocentis & vindicari injuriam ipsi factam , ergo etiam posse Ecclesiam defendere jus , quod habet Deus , ne offendatur , & vindicare injuriam per peccatum factam. *R.* Tum tantum potest defendi jus & vindicari injuria innocentis , quando innocens hoc vult , vel saltem permittit ; Deus autem potens ipsemet defendere & vindicare , id non permittit hominibus passim , ne dentur occasiones perpetuorum bellorum & confusio-
num.

78 *§. 2.* Omnes baptizati possunt etiam per poenas adigi ad fidem catholicam profitendam , sunt enim subditi Ecclesie , maximè quoad ea , quæ salutem spectant. *Nec obstat* , quòd fortè nunquam crediderint , nam re ipsa per baptismum ingressi sunt Ecclesiam , & subjecerunt se ejus potestati ac legibus. Econtra non baptizati , nec subjecti

Prin-

Principibus fidelibus, non possunt cogi ad fidem, quòd enim *Christus* Luc. 14. voluerit invitatos compelli intrare, explicat *S. August.* de hæreticis, in quos jurisdictionem habet Ecclesia.

§. 3. Cogi possunt non baptizati, ut ne impediant prædicationem fidei, ad quam per universum mundum prædicandam jus à Christo accepit Ecclesia *Math. & Marc.* ult. Probabilius quòque est cum *Suar. Hurt. Arr. Lug.* d. 9. n. 54. *Heri:* d. 9. q. 4. posse non baptizatos, v. g. Judæos à Principe fideli cogi ad audiendam prædicationem fidei Christianæ, sic enim coguntur Romæ per *Constit: 9: Greg. XIII. Sancta Mater Ecclesia.* Ratio est, quia Princeps potest mandare ea, quæ sunt licita & honesta, ac conducunt ad politicam gubernationem, seu ad concordiam & pacem communem, quale quid est communis professio ejusdem veræ Religionis: Unde & poterit Princeps prohibere eis omne exercitium falsæ Religionis. An autem possit directè cogere ad fidem, dubium est, negant *S. Thom.* q. 10. a. 8. & 12. *Suar.* d. 18. f. 3. *Castrop.* d. 2. p. 6. Alique communiùs, maximè cum sit contra usum Ecclesiæ, & id prohibeatur expressè, saltem de Judæis. Affirmant tamen non improbabiliter saltem de aliis Infidelibus *Scotus & Scotista* cum *Herrin:* n. 46., quia Princeps potest adigere subditos ad ea servanda, ad quæ Jure divino & naturæ tenentur, sed jure divino & naturæ tenentur acceptare veram fidem, ergo.

§. 4. Potest, imò tenetur Princeps omnes subditos etiam non baptizatos cogere, ut relinquunt errores & vitia, quæ sunt contra naturam, uti sunt

sunt Idololatria, blasphemia &c., prius illa prohibendo per leges, & postea puniendo transgressores: Ratio est, quia tenetur subditos dirigere ad finem gubernationis naturalis, qui est vivere secundum rectam rationem, contra quam sunt tales errores & vitia, quæ præterea maximè dehonestant Remp., uti pluribus *Lugo. n. 116. & Herin. q. 5.*, Si tamen illi infideles non sint subditi, communis est sententia non posse cogi, quia in illos nullam habent jurisdictionem, neque Ecclesia neque Principes Catholici; poterunt tamen etiam armis impediri à peccatis, quæ sunt nociva innocentibus, saltem si hi permittant: Item quæ sunt injuriosa Religioni, quia defensio innocentum & fidei est illis licita, uti rectè cum aliis *Herinx* suprà.

§. 5. Principes Infideles non baptizati non possunt privari Jurisdictione in eos, qui fideles sunt, aut se ad fidem convertunt, Ecclesia tamen prohibet, ne Princeps Christianus Infidelem præficiat Infidelibus cap. *cum sit nimis*, de Judæis & Saracenis: Posse autem Infidelem privari dominio proprietatis in fideles veluti servos, idque ob honorem fidei, quamvis abesset periculum perversionis, docent *S. Thom. a. 10. Bann. Lorc. & Alii*, negant *Nav. Covarr. Suar. & Alii* communiter, nullibi enim legitur hanc potestatem esse Ecclesiæ concessam: possent tamen Fideles, si eorum fides periclitaretur, aut si in exercitiis fidei paterentur injuriam, excutere tale servitium, imò jus positivum suprà privat infidelem subiectum Christiano Principi dominio servi, hoc ipso quòd hic fiat Christianus, quæ omnia pluribus deducunt *Lugo & Herinx q. 6.*

DU.

D V B I V M II.

De Judaismo.

*Queritur hic tantum, quæ communicatio cum
Iudæis sit interdicta Christianis.*

Resp. I. His casibus; qui colliguntur ex c. 22 § 2
*Nalli. c. Judæi & c. De Judæis, 1. Non licet coha-
bitare. 2. Nec conviviis interesse. 3. Nec uti com-
muni balneo. 4. Nec medicos adhibere. 5. Nec
medicinas ab iis datas recipere; emere tamen
licebit præscriptas, 6. Nec Iudæorum filios e-
nutrire in ipsorum domibus. 7. Iis non famula-
ri. 8. Nec servitute subjici. 9. Prohibentur pu-
blicis officiis inter Christianos fungi. 10. Vetu-
tum est eorum azymis vesci. Quibus addit A-
cor, prohibitum esse, accedere ad eorum nu-
ptias, festa, Synagogas, cum eis ludere, saltare
& c. Ratio horum est, tum ut conservetur digni-
tas Christianæ religionis, tum ut caveatur fa-
miliaritas cum Iudæis, & periculum perversio-
nis, v. *Lay. l. 2. t. 1. c. 17. Sanch. l. 2. c. 31. Fill. tr. 22. num. 128.**

Resp. II. In decem dictis casibus communica-
tio cum Iudæis, ex genere suo videtur esse mor-
tale. Ratio, quia si Clericus id faciat, incurrit pe-
riculum depositionis: Laicus verò excommu-
nicationis: (: *Cap. Constituit, 17: q: 4:*) quæ non
nisi ob peccatum mortale imponi solet. Dixi-
tur ex genere suo; quia probabile est, vel ob mate-
riæ

riæ

»riæ parvitatem, vel ob necessitatem, aliamve
 »causam rationabilem (si tamen non sit pericu-
 »lum perfidiæ, nec familiaritatis cum Judæis)
 »sæpe excusari à mortali, aliquando etiam ab o-
 »mini peccato. *Ita communiter. v. Auth. supra cit.*
 »& *Bon. d. 3. q. 2. p. 6. item Laym. l. c.*

A D D E N D A.

83 *Q. 20. Quomodo intelligenda sint ea, quæ pro-*
hibentur in Jure circa communicationem cum Judæis.

R. Non prohibetur omnis communicatio, hinc
Pet. March. t. 2. t. 2. t. 2. f. 3. q. 4. ait: Certum est
leges omnes antiquas conversationem Judæorum pro-
hibentes, modò secundum omnes suas partes non esse in
usu ubique.

§. 1. Si absit periculum irreverentiæ, potest
 Judæo dari panis benedictus, aqua benedicta
 &c.; Item potest Judæus invitari ad concionem
 aut Missam, si per hoc sit spes eum convertendi:
 ita *Lugo & alii cum Steph. t. 3. d. 1. n. 43.*

84 §. 2. Non est prohibitum habere servos aut
 conservos Judæos, ita *Suar. Sanch. Bonac.* Putat-
 que *Con.*; quando Fidelibus prohibetur habitatio
 cum Judæis, intelligi solùm habitationem,
 in qua Christianus sit subditus Judæo.

§. 3. Non peccat Christianus, qui vel invita-
 tus à Christiano vel etiam casu concurrens in
 eadem mensa comedit cum Judæo, licet à Ju-
 dæo cibos acciperet, nam nec est invitans illum
 nec invitatus ab illo, ita *Sanch. & Bonac.* Addunt
Az. & Con. illam tantùm comestionem cum Ju-
 dæo prohiberi, in qua Judæi discretionem ci-
 borum observant secundum legem Mosaicam.

§. 4. Tum tantùm prohibitum est cum Ju-
 dæo

deo balneum, si hoc fiat ex condicto & per modum societatis, non autem si alter sequatur nesciens de altero, uti *Steph.* suprà.

§. 5. In casu gravis necessitatis semper fuit licitum uti Judæo Medico, v. g. si hic est notabiliter doctus, vel morbus indigeat multis Medicis & Christiani non sufficiant, ita *Sanch. Bonac. Suar. Con. & Alii. Marchant.* suprà ait, videmus passim Medicos Judæorum ad infirmos vocari, etiam per ritos & probos: per receptionem autem medicinarum putant *Suar. Sanch. & Bonac.* tantum prohiberi illas, quas Judæi per manus & ministerium suum præstant, uti sunt, si Judæus venam incidat Christiano, aut ipsemet medicinas applicet velut Chirurgus, hæc tamen licent in gravi necessitate: uti semper licet permittere, ut à Judæo sibi radatur barba vel capilli & similia, hæc enim nullibi prohibentur. Probabilius quoque est contra *Sanch.*, quòd Christiano liceat medicinas adhibere Judæo, quia prohibitio non est extendenda ultra casus in Jure comprehensos.

§. 6. Tantum prohibitum est famulari Judæo, 86
habitando in propria domo Judæi, illi enim soli propriè dicuntur famuli, ita *Bonac. Con. & alii* contra *Sanch.*, hinc licebit extra domum famulari Judæo, v. g. conduci ad operas, esse colorem vel agricolam etiam originarium, hi enim propriè non sunt servi, ita *Laym. l. 2. t. 1. c. 16.* item licebit die Sabbathi eos adire & illis loquere.

§. 7. Illa sola comestio Azymorum est prohibita, quæ ritu Judaico fit, id est, quæ fit ex observatione legis Mosaicæ; & illa, ex qua hoc scandalum 87

dalum

dalum posset generari, ita *Suar. & Con.*

- 88 §. 8. Non licet Christiano facere Judæum hæredem vel legatarium, quamvis esset consanguineus, ita *Silv. Suar. Sanch. & Alii, Con.* tamen notat attendendam esse consuetudinem.
- 89 §. 9. Ea solum familiaritas cum Judæo prohibetur, ex qua periculum perversionis vel scandalum timeri potest, uti communiter habent Authores; licitum est autem Christianis in fide confirmatis, qui in conversionem Judæorum incumbunt, cum Judæis familiariter agere & cibum capere, quia hic non est periculum perversionis, cum in fide stabiliti sint, uti suppono; neque scandalum, cum fiat ad eos convertendos, ita *S. Thom. Sanch. Laym. & Alii.*
- 90 §. 10. Illæ prohibitiones de Judæis non sunt extendendæ ad omnes Paganos, neque ad alios casus vel contractus in Jure non expressos, quia prohibitio, utique odiosa, non est extendenda extra verba legis, ita *Sanch. & alii*: hinc non est prohibitum accedere ad nuptias spectandas, vel festa, vel ritus in synagoga, si absit periculum perversionis & scandalum, hæc enim in Jure non prohibentur, uti nec ludere vel saltare cum Judæis, licet contrarium putet *Azor* citatus à *Bussenb.* Hactenus relata docet & latè probat *Castrop. d. 2. p. 9.*
- 91 §. 11. Notat *March. Reg. 2. & 3.* etiam illicita esse Christianis hæc duo, imprimis venditionem sacræ supellectilis Judæo factam; deinde matrimonium cum Judæo; & de hoc patet, cum disparitas cultûs sit impedimentum dirimens.

DUBIUM

D V B I V M I I I.

Quid sit heresis.

Resp. Hæresis, est error intellectus, liber & 92
 pertinax contra fidem, in eo, qui fidem suscepit.
lex comm. Suar. Bec. c. 14. q. 2. Unde patet, ad Hæ-
 resim, uti & Apostasiam, duo requiri: 1. Iudici-
 um erroneum, quod est ejus quasi materiale. 2.
 Pertinaciam, quæ est quasi formale. Porrò per-
 tinaciter errare, non est hîc acriter & mordicus
 suum errorem tenere, aut tueri, sed est eum re-
 tinere, postquam contrarium est sufficienter
 propositum sive quando scit, contrarium tene-
 ri à reliqua universali Christi in terris Ecclesia,
 cui suum iudicium præferat; sive id fiat ex vana
 gloria, sive libidine contradicendi, aliavè causa.
Ita Sanch. Vasq. Lay. l. 2. t. 1: cap. 13. & alii comm.
 Ratio, quia tunc putat, iudicium Ecclesiæ non
 esse sufficiens fundamentum credendi, quæ est
 vera pertinacia: quam cum *Koninc* faciliùs sic
 explicant alii, eam tunc esse, cum etsi objectum
 fidei credibiliter proponatur, ita ut prudenter
 de eo non possit dubitare, contrarium tamen
 iudicet, à quo nolit avelli ullo casu, vel saltem
 nisi evidenter convictus, v. *Kon. d. 18. Unde resolv.*
 I. Non est hæreticus, qui exteriùs tantùm fidem
 negat, aut adorat idolum. Ratio, quia non errat.
 Neque talis incurrit in foro conscientiæ censu-
 ras latas contra hæreticos, etsi in foro externo
 secundùm externa procedatur. *Fill. t. 22. c. 6. q. 4.*
 II. Est hæreticus, qui affirmativè de aliquo
 articulo fidei dubitat, hoc est, iudicat esse du-

F

bium

UM

»bium. Dixi *affirmative*, quia *negative* tantum
 »dubius, hoc est, suspendens iudicium, per se &
 »simpliciter non est hæreticus, quia non habe-
 »iudicium; ergo nec errorem: modò tamen non
 »ideo suspendat, quòd virtualiter iudicet, non
 »liquere de certitudine objecti. *Sanch. Azor. l. 8.*
 »c. 9. q. 5. *Tol. contra Sanch. & Malderum.*

» III. Nemo est hæreticus, quàm diu paratus est
 »iudicium suum Ecclesiæ submittere, aut nescit
 »contrarium tenere veram Christi Ecclesiam;
 »esto ex ignorantia etiam culpabili & crassa sen-
 »tentiam suam mordicus tueatur. *Lay. l. c. n. 2.*

» IV. Nec est hæreticus, qui ita dispositus est,
 »saltem habitualiter; ut à suo errore esset disces-
 »surus, si sciret esse contrarium fidei; dummodo
 »pertinaciam actualem nunquam habuerit. *Ibid.*
 »& *Kon. l. c.*

» V. Rustici, aliique homines simplices in
 »Germania, qui hæretici habentur, & tamen per-
 »tinaces non sunt, possunt absolvi à suis Paro-
 »chis. Ratio, quia non sunt hæretici formales, ha-
 »bentque fidem Catholicam in Baptismo acce-
 »ptam, quæ non perditur, nisi errando pertina-
 »citer. *Lay. l. c. n. 4.*

» VI. Cùm hæresis, & quævis infidelitas mor-
 »talis fit, peccant quòque mortaliter, qui ejus
 »periculo se exponunt, sive conversando, sive
 »conciones audiendo, sive libros legendo; Quæ
 »proinde, si cui periculosa sint, illicita sunt iure
 »naturæ: si verò periculum absit, lectio librorum
 »hæreticorum nihilominus illicita est iure po-
 »sitivo Ecclesiæ; uti etiam formalis disputatio
 »Laici de fide: Quod posterius tamen in Germa-
 »nia locisque similibus, ubi Catholici hæreticis
 sunt

sunt permixti, abrogavit consuetudo. *Azor, Fill.*”
Bec. Sanch. Bon. di. 3. q. 2. p. 5.”

VII. Matrimonium contrahere cum hæreti-
 ca, etsi per se sit illicitum, habeaturque in Hi-
 spania & Italia mortale; probabile tamen est, ob-
 gravem Doctorum auctoritatem (*Sanch. de mat.*”
to. 2. l. 7. d. 72. n. 5. Azor t. 1. l. 8. c. 11. q. 5. Regin.”
tr. 2. l. 32. n. 169. Basilius Pontius de mat. c. 6. v.”
Lugo de Sacramentis in genere, di. 8. s. 14. nu. 220.)”
 in Germania licere, ex gravi causa salvo tamen
 jure naturali, & semoto periculo, tum contra-
 hentis, tum prolium; unde de iis initio consti-
 tuti debet, ut Catholicè educentur, v. *Bec. l. 5. c.*”
19. Dian. p. 3. t. 4. R. 269.”

VIII. Eum, qui lapsus est in hæresin, non te-
 neri in confessione explicare, qualis illa sit, eò
 quòd omnes ejusdem speciei sint, docent *Regin.*”
Dian. to. 1. tr. de circumst. R. 46. citans alios: &”
Escob. Ex. 2. c. 6.”

Alii tamen contrarium tenent, quos sequitur
Lug. de pæn. d. 16. n. 288. & n. 291.”

A D D E N D A.

Q. 21. *An presumi possit in Germania esse ali-* 93
quos, qui sint hæretici materiales tantum. R. Sunt
qui dubitent, nec immeritò:

§. 1. Pro parte negativa sunt hæc argumen-
 ta: 1. Hæretici in Germania sciunt de fide nostra,
 neque possunt vel audent eam damnare aperta
 falsitatis, sed debent judicare esse saltem proba-
 biliorem, pro sua enim fide, si argumenta con-
 siderent, non possunt habere evidentiam credi-
 bilitatis, ergo debent dubitare de sua, & exa-
 minare nostram, quod tamen negligunt, nam si

examinarent, & inspicerent Notas veræ Ecclesiæ,
 ac animo indifferente discuterent, an eæ inve-
 niantur in Ecclesia sua an in nostra, manifestè
 comperirent stare pro nostra & non pro sua, er-
 go quod id non agnoscant, est defectus inquisi-
 tionis, ad quam obligantur, ergo ignorant vin-
 cibiliter & culpabiliter, ac consequenter non ex-
 cusantur ab hæresi formali. *Si dicas*, non inci-
 dere ipsis cogitationem de illa obligatione in-
 quirendi, *contra* est, quia nullus erit, qui vel per
 inspirationem Dei, vel per instinctum aut scru-
 pulum internum ad id non excitetur; his autem
 ipsi resistunt, quod non deberent, cum careant
 evidentiâ & certitudine de veritate suæ sectæ,
 maximè defectu Notarum veræ Ecclesiæ. 2. Sci-
 unt multa affingi nobis, v. g. quòd adoremus
 Sanctos vel Imagines, & quamvis dicatur ipsis
 eam non esse doctrinam nostram, manent in suis
 præjudiciis, nec dignantur in veritatem inquire-
 re, ergo ignorantia est ipsis volita. 3. Sæpe sunt
 ita constituti, ut ideo non velint fieri Catholici
 aut in veritatem fidei inquirere, quia sui Parentes
 & Proavi non fuerunt Catholici, aut quia amif-
 suri essent opes, honores, officia; essent irriden-
 di, persequendi ab aliis; dicerentur inconstantes
 &c.; hæ autem causæ non excusant, quia sunt
 respectus humani & rationes purè naturales, quæ
 pro salute animæ contemnendæ forent. 4. No-
 lunt credere fieri miracula, quæ fide saltem hu-
 manâ possent & deberent credere, uti fide hu-
 manâ credunt alias historias, v. g. de bello vel
 victoria alicubi relata; quòd si fidem humanam
 adhiberent miraculis pro fide nostra factis, hoc
 ipso propriùs accederent ad veritatem, & illu-
 minantur.

minarentur à Deo. 5. Multi fuerunt & sunt in Ecclesia Catholica Viri sancti & docti, qui in oratione, multa discunt à Deo, multa prædicunt spiritu prophetico &c.; hæc audiunt hæretici in Germania, hæc sciunt: è contrà etiam noverunt apud suos talia non fieri: hæc ratio, inquit, *Caram.* in *Hercule Log. lab. 3. pag. 66. me summopere mō-* *vit.* Tamen,

§. 2. Probabilius videtur, quòd etiam in ⁷⁴ Germania sint hæretici tantùm materialas: inveniuntur enim aliqui ita simplices vel præventi doctrinâ suorum Ministrorum, ut firmiter existiment se non debere dubitare de fide sua; simulque ita sincerè procedunt cum Deo in conscientia sua, ut si scirent fidem suam esse falsam, statim admitterent nostram: tales autem non sunt hæretici formales sed materiales tantùm: Et tales esse multos testantur Confessarii plurimi in Germania Auctoresque experientissimi, *Tann.* Tom. 3. d. 1. q. 8. d. 1. n. 10. *Teril.* in Reg. q. 64. à n. 51. *Gob. tr. 7. n. 621. Reiffenst. t. 4. d. 4. q. 2. n. 19. Sporer in mor. t. 2. c. 3. f. 2. §. 2. n. 14.* Vide *Vind. Gob. p. 2. prop. 3.* Hoc miserandum est cum illis, si in aliud peccatum mortale inciderrint, quod omnino pronum est ejusmodi hominibus, eos gratiâ præcipuorum Sacramentorum destitui & communiter damnandos, non ex defectu fidei (suppono enim, quòd credant necessaria necessitate medi) sed propter alia peccata, quæ commiserunt, & à quibus non expiantur, neque per Sacramentum pœnitentiæ, quod apud ipsos non est, neque per contritionem vel amorem perfectum, ad quem, præterquam quòd difficillimum sit ejusmodi homines ad eum per-

tingere, ipsi tamen non attendunt, nec commu-
niter curant, nec student elicere, putantes se per
solam fidem & fiduciam in Christum justificari,
quâ damnabili confidentiâ pereunt miserimè.

95 Q. 22. *Quid observandum sit circa matrimonia
cum hæreticis.* R. Seqq.

§. 1. *Gob.* In Exper. t. 9. n. 216. & *Verju.* t. 33.
a. 5. rectè probant matrimonia personæ hæreti-
cæ cum Catholica regulariter esse illicita, tum ob
periculum perversionis, tum maximè, quia pro-
les facilè possent ad hæresin deflecti: Nilominus
Sanch. Az. Veri. a. 6. *Less.* in auct. V. *Hæreticus*,
cas. 23. putant tum licere. 1. Si absit periculum
perversionis. 2. Si detur libertas educandi pro-
les Catholicè. 3. Si non facilè sit invenire parem
& convenientem inter Catholicos. 4. Dum-
modo hæreticus non sit vitandus. 5. Si sit con-
suetudo ibi, ita ut absit scandalum: & horum
unum si desit, non licebit: hæc omnia autem vix
concurrent; additque *Gob.* quòd Authores, qui
dicunt id licere, non sciant, quomodo agatur in
Germania.

96 §. 2. Quando reliquæ conditiones adsunt,
quamvis adsit aliquod periculum perversionis,
si tamen non sit proximum, licebit tale matri-
monium ex gravi causa, uti tenent *Lugo* d. 22. n.
22. *Arsdeck.* t. 2. p. 2. t. 6. in Ref. de Hæresi q. 25.
Veriu. suprâ, quia spes magni fructûs prævalere
potest tali periculo remoto. *Nec refert*, quòd per-
sona hæretica sit illicitè & in peccato mortali
contractura, nam id per accidens est, & gravis
causa excusat cooperantem actioni, quam alter
posset bene facere, uti dicitur à n. 255.

97 §. 3. Docet *Lugo* n. 31. ad tale matrimonium
opus

opus esse dispensatione, quod intelligit de locis, in quibus consuetudo est in ejusmodi dubiis recurrere ad Papam, quia Ecclesia meritò potuit sibi reservare judicium, an sufficiat causa, vel non præponderet periculum mali; Notant tamen *Lugo* n. 17. *Arsdeck.* q. 24. Aliique contra *Sanch.* & *Pont.* nō esse opus dispensatione, si pars hæretica promittat conversionem, credaturque id serio facere, id enim expressè excipitur in Jure; imò putat *Hurt.* sufficere spem conversionis ortam ex ipsius indole vel aliunde, sed contradicunt *Lugo* & *Arsdek.*

§. 4. Notant communiter Authores, si aliunde ⁹⁸ de causæ adsint, facilius permitti posse, ut Catholicus cum hæretica, quàm ut hæreticus cum Catholica jungatur matrimonio, quia vir majore autoritate pollens facilius trahet uxorem & proles ad suam fidem.

§. 5. Non licet pactum inire de ulla prole educanda in hæresi, nequidem hoc permitendo, tale enim pactum est impium & irritum, uti omnes docent post *Sanch.* de matr. l. 7. d. 72. n. 6., quia Parentes ex Jure Naturæ tenentur omnes suas proles educare in vera fide: *Tann.* tamen de Matr. d. 8. q. 4. n. 91. dicit in casu, ubi matrimonium cum persona hæretica licitum est & valde utile ad bonum commune, non esse illicitum addere pactum, ut aliqua saltem pars prolium educetur catholicè, nihil interim præjudicando Juri Catholici Parentis circa reliquas proles, quas postea pro viribus tenebitur educare in vera fide.

§. 6. Catholico Parocho licitum est benedi- ⁹⁹ cere nuptias personæ Catholicæ cum acatholica,

idque in gratiam personæ Catholicæ, quæ Jure illo privari non debet, uti rectè *Lugo* d. 14. n. 158; & *Arsdek* q. 27. cont. *Sanch.* d. 3. n. 13. Etiam in Germania ex justa causa licitè assistit matrimonio, quod duo hæretici in sua parochia habitantes contrahunt, uti habent *Laym.* & *Gob.* n. 498; illicitum tamen est benedicere illis nuptiis, nam indigni sunt benedictione ecclesiasticâ, qui ceremonias Ecclesiæ damnant, ita *Tann.* n. 93.

100 §. 7. Si post contractum matrimonium & susceptas proles sit Parenti Catholico moraliter possibile facere, ut proles educantur catholicè, ad hoc sub mortali tenetur, uti jam insinuatum est, seposito omni respectu humano & etiam cum incommodo; unde si non faciat, instrui debet de obligatione, quam si non promittat implere, & postea non impleat, non est dispositus ad absolutionem. Si autem parens ille prævideat gravissima incommoda ex eo, quod Uxorem coget ad proles catholicè educandas, quæ subire vel pati censeatur moraliter impossibile imbecillitati humanæ, uti sunt exilium, privatio bonorum, jurgia gravissimâ cum Uxorè, non tantùm ad breve tempus, sed certò duratura in perpetuum; permittere potest educari acatholicè, nam moraliter impedire non potest, sed adhuc monendus de gravissima obligatione naturali, ut quantum potest, ipse suo loco & tempore proles instruat catholicè, & animandus, ut contempto metu, si fortè sit, uti sæpe est, vanus, audeat tentare aliquid pro Deo & animabus prolium à se repetendis in extremo die.

101 §. 8. Ex dictis rectè infert *Steph.* t. 3. d. 1. n. 44., quàm malè faciant illi, qui proles suas mittunt ad terras hæreticas, ut ibi, v. g. discant mer-

.catu-

caturam vel studeant, paulatim enim inbibunt, aut saltem molliuntur ad errores, incipiunt liberius transgredi præcepta Ecclesiæ &c. Idem dicit de illis, qui sine rationabili causa multum conversantur cum hæreticis, nam ad eadem veniunt, falsas propositiones sibi imprimunt, & quando hæreticorum conversatio ac mores magis placent, incipiunt minus affici ad Catholicos.

Q. 23. An liceat famulari hæretico. R. De hoc ¹⁰² fuse agit *Gob.* in *Quin.* t. 5. c. 33. a. n. 93. & in *Exp.* t. 5. a. n. 313., cum quo in plerisque consentio, unde fit,

§. 1. Si quis famulans hæretico, ob conversationem illam sit in proximo periculo deficiendi à Fide, Jure naturæ tenetur statim discedere cum quocunque etiam incommodo, quia non licet permanere in proximo periculo peccandi, uti dicitur l. 5. à n. 252.

§. 2. Licet periculum illud absit, si tamen famulus ¹⁰³ impediatur in observatione præceptorum Ecclesiæ, v. g. quia debet carnes diebus vetitis comedere, festis laborare serviliter, negligere Missâ &c.; servitiû est illicitû, nisi excuset notabile incommodum, uti rectè *Nav. Bonac. Sanch. Suarez. Laym.* & Alii communiter cum *Castrop.* t. 22. p. ult: n. 6. Ratio est, quia præcepta Ecclesiæ ad suâ observationem obligant, nisi grave damnum intercedat, tum autem esset grave damnum, si vel deberet amittere suum salarium, vel non posset invenire Dominum Catholicum, à quo acciperet ultra dimidium illius, quod ab hæretico accipit; si tamen à Catholico tantum accipere posset, v. g. 6 florenos, & ab hæretico 7.; non esset notabile damnum: quòd si 4 tantum accipiturus esset à Catholico, videtur respectu ipsius

fore notabile damnum, nisi aliunde haberet, quo ordinariis suis necessitatibus sufficienter provideret.

104 §. 3. Si rarò impediretur ab observatione festi, liceret servire hæretico, dummodo aliud nihil obstaret: Ratio est, quia etiam difficile est reperire Dominum Catholicum, qui quandoque ita non impediatur famulum, uti rectè *Suar. & Laym.*; si quis autem singulis mensibus bis deberet impediri, ille non rarò, sed frequenter impediretur in anno.

105 §. 4. Si quis communiter impediatur die festo, quominus templum adeat, sed ex justa causa, quia nempe occupatur in ministerio juxta vivendi modum necessario, v. g. quia debet custodire pecora, vigilare in excubiis militaribus, navigare in mari per duos tresve menses, esse tabellarius per loca hæretica, non ideo tenetur deferere Dominum hæreticum vel officium, ita *Laym. Sa, Gob.* Ratio est, quia illa etiam apud Dominos Catholicos excusant ab observatione præceptorum Ecclesiæ.

106 §. 5. Si quis ex justa causa serviat hæretico, & diebus vetitis habeat unum ferculum quadragesimale ultra panem, non licet illi vesci carnibus, quia etiam famuli apud Catholicos talibus diebus debent ita contenti vivere: si omnia alia negarentur, ut sic adigeretur ad carnes, non liceret ei comedere, nisi præviâ expressâ protestatione, quòd ex necessitate faciat, alioquin ageret in contemptum fidei: Causa autem sufficiens ad carnes tum comedendas non est periculum irrifionis, sed necessitas, quia vita aliter sustineri, vel labor debitus persolvi non potest.

§. 6.

§. 6. Antequam quis addicat operam hæretico, debet expressè apponere conditionem, ut permittatur observare præcepta Ecclesiæ, alioquin exponit se proximis periculis non observandi præcepta illa, ad quæ hîc & nunc tenebitur; poterit autem appositâ tali conditione tollere impedimentum proximum, ergo ad hoc tenetur. 107

Q: 24. An licitum sit Catholico administrare officium politicum apud hæreticos. R. Licitum est, si officium nullam habeat communicationem cum ipsa hæresi; si autem talem communicationem vel cooperationem habeat annexam, v. g. quia debet instituere Prædicantes, aut quoquo modo ordinare ministeria ad hæresin spectantia, est illicitum, quia non licet cooperari ad hæresin, neque eam defendere, ad quod tamen ejusmodi Officiales sæpe tenebuntur: neque hic est tantum materialis cooperatio, nam agunt tanquam subordinati intentioni supremi Principis hæretici, cujus autoritate ea faciunt, ergo etiam directè & formaliter tendunt in malum, quod Principes illi intendunt, ita *Pet. March. t. 2. t. 2. t. 2. f. 5. q. 3. d. 1.* 108

Q: 25. An liceat Catholico promovere, v. g. ad Patrochiam, aliquem Ministrum hæreticum, quem putat minus nociturum veræ Religioni. R. Si id faciat per consilium tantum, vel per preces & intercessionem, licitum est, quia potest consuli minus malum, ut impediatur majus alioquin eventurum: & tum non consulit absolutè malum, sed sub conditione, si alter eorum aliquem est electurus, ut eligat hunc præ illo: hinc etiam secundum *Lugo d. 14. n. 170.* non videtur illicitum, si Patronus 109

tronus

tronus Catholicus, ob jus, quod habet, præsentet & eligi velit unum Parochum hæreticum præ alio pejori, ubi hæreticus præsentari & eligi debet, nam præsentat illum ad actus, quos ex voluntate saltem præsumpta Ecclesiæ potest exercere: quòd si ipse postea velit sine titulo reditus ecclesiasticos sibi retinere, aut exercere ministerium suum ritu hæretico, ad hoc permissivè se habet Patronus, qui solum intendit impedire majus malum, neque intendit malum simpliciter, sed præeligit minus, prout est impeditivum majoris; Denique ipsius voluntas non deservit neque subordinata est voluntati alicujus alterius intendentis malum, uti fiebat in casu n. 108.

810 *Q. 26. An liceat hæreticos sepelire in loco sacro. R.*

§. 1. Si quis hæreticus ante mortem dederit manifesta signa conversionis, quamvis ab hæresi absolutus non sit, potest in loco sacro sepeliri, ita *Laym. l. 1. t. 5. p. 2. c. 4. n. 9.*, ubi dicit ad vitandum scandalum prius esse admonendum Episcopum.

811 §. 2. In quibusdam Germaniæ locis ex longa consuetudine permittitur, ut notoriè hæretici in locis sacris sepeliantur à suis Ministris, ita post *Laym. & alios Lugo d. 14. n. 159.*, docens cum *Nav. Verj. & aliis*, Ecclesiam etiam non violari per sepulturam ullius hæretici, nisi fuerit nominatim denunciatus vel publicus percussor Clerici. Addit *Lugo n. 160.* Si Ministri hæretici publicâ authoritate usurpent sibi jus sepeliendi etiam Catholicos, non licere cooperari, sed posse permitti, quod impediri non potest.

812 §. 3. *Verj. t. 4. a. 9.* universaliter docet, per Jus canonicum, etiam præscindendo à consuetudine,

ne, non excludi à sepultura in loco sacro, nisi hæreticos nominatim excommunicatos, sed, uti notavit Laym., observanda est consuetudo locorum; nullo modo tamen debet Sacerdos Catholicus ad ejusmodi sepulturam concurrere more catholico, adhibendo ceremonias Ecclesiæ, sic enim profiteretur fuisse ovem suam, & ex judicio Ecclesiæ dignum esse ejusmodi favoribus, suffragiis, orationibus, quod falsum est, & esset causativum scandali gravis in populo Catholico.

Q. 27. *An in locis, ubi adhuc viget vetus calendarium, licitum sit festa & jejunia secundum illud observare.* R. Less. V. *festa Ecclesiæ*, cas. 7: putat, si novum calendarium ibi fuerit receptum & lapsu temporis comprobatum, non licere sequi vetus, quia hæretici non possunt legem Ecclesiæ, maxime usu receptam, abrogare, ergo Catholici, nisi adfit gravis causa excusans, tenebuntur sua festa & jejunia celebrare secundum novum. His contradicit *Veri. a. 21.*, docens posse se conformare stylo locorum, in quibus sunt, idque esse conveniens ad vitandas plurimas confusiones, quæ ex illa difformitate orirentur; neque hoc est contra mentem Ecclesiæ, quæ novit ita fieri & non contradicit.

Q. 28. *An sit obligatio denunciandi hæreticos for-* 114
miales. R. Hoc resolvetur n. 215.

Q. 29. *Quis possit absolvere ab hæresi.* R. Hoc dic- 115
cetur de pœni., quando agetur de casibus refer-
vatis.

De libris hæreticis dicemus l. 7., quando de excommunicatione.